

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ
У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

*студентка 2 курсу, групи 631
спеціальності «Початкова освіта»
БУЖЕНИЦА АДЕЛА ІВАНІВНА*

*Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Шестобуз О.С.*

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № 3 від 7 листопада 2023 р.*

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЧЕРНІВЦІ – 2023

АНОТАЦІЯ

Буженіца А.І. Використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

– *Рукопис.* Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 87 с.

У магістерській роботі розкрито особливості використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва. Дизайн в освітньому процесі на сучасному етапі є основою у створенні нових проєктів, художнім конструюванням виробів, які виконуються на уроках образотворчого мистецтва.

Проаналізовано суть поняття дизайну у наукових джерелах, становлення та розвиток дизайну в процесі вивчення образотворчого мистецтва. Дизайн спрямовується на створення об'єктів навколишньої дійсності, оточуючого середовища засобами образотворчого мистецтва. Визначено вікові особливості використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва.

Здійснено дослідження стану використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва. Обґрунтовано зміст практичної діяльності використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва. На уроках образотворчого мистецтва з використанням елементів дизайну молодші школярі мають ознайомитися з поняттями композиція, колір, форма, об'єм, що сприяють подальшому розширенню їхнього світогляду. Охарактеризовано методи та прийоми використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Ключові слова: дизайн, види дизайну, елементи дизайну, творчість, урок образотворчого мистецтва, практична діяльність.

ABSTRACT

Buzhenitsa A.I. The use of design elements in the practical activities of elementary school students in fine arts lessons. – Manuscript. Master's Degree Program for Master's Degree in Specialty 013 Primary Education. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. – Chernivtsi, 2023. – 87 p.

The master's thesis reveals the features of the use of design elements in the practical activities of elementary school students in fine art lessons. The essence of the concept of design in scientific sources, the formation and development of design in the process of studying fine art are analyzed. Design is aimed at creating objects of the surrounding reality, the surrounding environment by means of fine art. The age-specific features of the use of design elements by younger schoolchildren in fine art lessons have been determined.

A study of the state of use of design elements in the practical activities of students in fine art lessons was carried out. The content of the practical activity of using design elements by younger schoolchildren in fine art lessons is substantiated. The methods and techniques of using design elements in the practical activities of junior high school students in fine art lessons are characterized.

Key words: design, types of design, elements of design, creativity, fine art lesson, practical activity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	9
1.1. Суть поняття дизайну у наукових джерелах.....	9
1.2. Аналіз становлення та розвитку дизайну в процесі вивчення образотворчого мистецтва.....	15
1.3. Вікові особливості використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	37
2.1. Дослідження стану використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва.....	37
2.2. Зміст практичної діяльності використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва.....	44
2.3. Методи та прийоми використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.....	52
Висновки до розділу 2.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і науково-технічним прогресом досить потужний розвиток мають прикладне мистецтво, дизайн і засоби масової комунікації. Сучасні уявлення про дизайн пов'язуються з творчою діяльністю особистості.

Відбуваються кардинальні зміни у функціонуванні образотворчого мистецтва, формуються нові потреби особистості, які досить складно задовольнити завдяки традиційним культурним цінностям. При формуванні художньої мови, форм і функцій образотворчого мистецтва відбувається зміна дійсності, виникає необхідність у розширенні та переосмисленні змісту суті образотворчого мистецтва.

Поняття дизайну стає поширеним явищем та урізноманітнює види практичної діяльності, бо поєднує системи життєдіяльності та існування людини. У глобальному значенні дизайн має можливості для покращення якості життєдіяльності.

Зважаючи на розповсюдження дизайну, існує потреба конкретного його спрямування серед художніх видів діяльності, визначення ролі та місця у формуванні гармонійного середовища, що задовольняє матеріальні та духовні потреби особистості, що залежить від складності творчої діяльності, змінах у розвитку культурних тенденцій.

Метою сучасної початкової школи є формування особистості, яка прагне до прекрасного у житті. Упровадження особистісно-орієнтованої моделі у початковій освіті, гуманізація освітнього процесу, процес інтеграції зумовлюють розвиток творчих здібностей, уяви, фантазії, образного мислення молодших школярів.

Відповідно, урок образотворчого мистецтва має бути насиченим пізнавальною інформацією, цікавим, різноманітним за формами організації та проведення практичної діяльності, з використанням яскравої кольорової

наочності. Важливим є наочно-образне та емоційне навчання молодших школярів, тому елементи дизайну доцільно використовувати на уроках образотворчого мистецтва.

Стан дослідження проблеми. Дизайнерська діяльність викликає інтерес багатьох дослідників. З метою розкриття проблеми дослідження ми провели аналіз праць науковців і практиків. Окремі аспекти художньо-графічної або дизайнерської діяльності висвітлюють у своїх працях В. Даниленко, К. Ровенко, Г. Швайко та ін.

У працях О. Гладун, О. Максименко, О. Смоляр, О.Хмельовського, С. Шумеги висвітлюється місце дизайну в образотворчому мистецтві, історичні аспекти розвитку дизайну, наукові обґрунтування та методика розвитку мислення учнів засобами дизайну, а також навчання художньому конструюванню. Т. Малік, В. Шпільчак досліджують питання формування дизайнерського мислення молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва, для якого характерним є осмислення основних ознак гармонійності, передавання відчуття стилю, художньо-естетичне ставлення до оточуючих предметів.

Окремими аспектами художньо-естетичного виховання молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дизайну займалися дослідники І. Демченко, А. Король, Н. Стасюк, В. Томашевський та ін. В. Жлудько, Р. Силко, В. Тименко у своїх працях розкриває специфіку становлення дизайн-освіти.

Тому, актуальність проблеми дослідження та необхідність її вивчення в процесі проведення уроків образотворчого мистецтва сприяли вибору теми магістерської роботи *«Використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва»*.

Мета дослідження – розкрити особливості використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Відповідно до мети були визначені **завдання дослідження:**

- проаналізувати суть поняття дизайну у наукових джерелах, становлення і розвиток дизайну в процесі вивчення образотворчого мистецтва;
- розкрити вікові особливості використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва;
- обґрунтувати зміст практичної діяльності використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва;
- охарактеризувати методи та прийоми використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Об’єкт дослідження – вивчення дизайну на уроках образотворчого мистецтва у початкових класах.

Предмет дослідження – особливості використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Для розв’язання завдань використані **методи дослідження:**

- теоретичні: аналіз, вивчення наукової літератури, узагальнення, систематизація, порівняння отриманих даних з метою дослідження особливостей використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва;
- емпіричні: педагогічне спостереження, бесіда, опитування з метою вивчення особливостей використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні суті поняття дизайну у наукових джерелах, становлення і розвиток дизайну в процесі вивчення образотворчого мистецтва, у розкритті вікових особливостей використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва, в обґрунтуванні змісту практичної

діяльності використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва, у характеристиці методів і прийомів використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що у матеріалах дослідження висвітлюються узагальнення та систематизація окресленої проблеми, що може успішно застосовуватися в практичній діяльності вчителями початкових класів на уроках образотворчого мистецтва, вихователями групи продовженого дня під час виховних занять.

Структура магістерської роботи. Робота має вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Суть поняття дизайну у наукових джерелах

Сьогодні поняття дизайн зустрічається в кожній сфері діяльності особистості, в яких передбачається взаємодія з образотворчим мистецтвом, освітнім процесом.

Дизайн є художньо-проектною діяльністю зі створення гармонійного візуального та комунікативного середовища, має емоційне навантаження, є мистецтвом оформлення продукції, об'єктів інформаційного світу, створенням ілюстрацій, розробкою знаків, символів, рекламних продуктів тощо.

Дизайн оперує візуальними символами і має значний вплив на особистість, в ньому перетинається мистецтво художника. Терміном «дизайн» визначається широке кола явищ. Дизайн є художнім конструюванням та оформленням речей, предметів, промислової продукції та інтер'єру.

Мистецтво дизайну є художньо-конструкторською діяльністю, яка спрямовується на створення нових видів виробів, які відповідають вимогам суспільства у корисності, зручності, красі.

Дизайн в освітньому процесі на сучасному етапі є основою у створенні нових проєктів, художнім конструюванням виробів, які виконуються на уроках образотворчого мистецтва.

Дизайн з англійської означає проєктувати, креслити. Поняття дизайну як різновиду художньої діяльності охоплює створення різних промислових виробів та оформлення цілісності навколишнього середовища.

Дизайн є одним із видів образотворчого мистецтва, а освіченість у дизайні є важливим елементом художньої культури людини. У сучасному дизайні відзначаються багато напрямків, серед яких: декоративний дизайн, промисловий дизайн, дизайн одягу тощо.

У мистецтві дизайну виокремлюються основні якості художньо-естетичного твору: його зміст, форма, декоративність, образність, завдяки яким досягається виразність. Художній образ як форма відображення об'єктів дійсності, відтворюється в уяві художника, створюється засобами кольору, об'єму, форми, пропорцій у творчому зображенні.

Художній образ образотворчого твору має індивідуальний характер, відповідає задуму художника у певному навколишньому середовищі існування.

О.Максименко відзначає: «у початковій школі дизайн розглядається як важлива теоретична основа формування конструктивних умінь учнів, у якій виокремлюються необхідні і достатні змістові компоненти: комунікативно-естетичний зміст дизайну, соціально-культурний зміст мистецького дизайну, споживчо-практичний зміст технологічної дизайн-освіти» (О.Максименко, 2005).

Необхідність є у наданні більш сучасного визначення дизайну: дизайн як проектна діяльність, яка зумовлює об'єднання наукових принципів з художніми в створеному образі, що відображає ефект недосяжності в будь-якому іншому проекті. Подібна діяльність поширюється на будь-яку сферу життєдіяльності.

Дизайн є інноваційною діяльністю завдяки постійній новизні завдань, вирішення яких вимагає поєднання різноманітних видів діяльності. Дизайн є процесом, який включає проектування та виготовлення предметів, які спрямовуються на технології забезпечення потреб людини, об'єднання краси та функціональності.

О.Гладун зазначає: «дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і

зовнішні риси виробу, але в основному ті структурні і функціональні взаємозв'язки, які перетворюють виріб в єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника» (О.Гладун, 2007).

Дизайн сьогодні є індустрією, яка працює на інформатизацію та естетизацію навколишньої дійсності. У сфері візуально-просторового мистецтва дизайн не має меж, постійно розширюється та зміцнюється у своїх позиціях, відбувається розподіл дизайнерів за спеціальностями у проектуванні одягу, меблів, іграшок, посуду тощо.

Для дизайну характерними є тенденції до інтеграції різних видів образотворчого мистецтва: живопису, графіки, архітектури, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва.

Дизайн-продукція за класифікацією є наступною: графічна, архітектурно-художня, ландшафтна, комп'ютерна, інженерно-технічна, предметна, торгово-промислова, експозиційно-видовищна, інформаційна. Розрізняють види дизайну: площинний у поліграфії, рекламі; предметний в одязі, меблях; просторовий в інтер'єрі, екстер'єрі, змішаний в оформленні свят та ін. (див. Додаток А).

Виділяються напрямки художнього конструювання та системного дизайну в організації навколишнього середовища.

А.Яригіна відзначає: «одним з найцікавіших і динамічних розділів є графічний дизайн. У його сферу входять випуск плакатів, оформлення книжково-журнальної та газетної продукції, так звана суперграфіка, або розпис глухих стін і фасадів будівель, графічні заставки на телебаченні, оформлення вітрин магазинів і виставок, створення візуальних комунікацій в містах і на транспортних артеріях» (А. Яригіна, 2005).

Графічний дизайн має яскраво виражені національні особливості, бо використовує символи, поняття та образи, які традиційно властиві національній культурі. Без графічного дизайну досить складно уявити формування навколишнього середовища, бо він є основою створення системи сприйняття візуальної інформації.

На сучасному етапі розвитку освіти є не розроблені питання предметного змісту у дизайні, потребують досліджень окремі питання з цієї галузі знань, вивчення поглядів на методика початкової дизайн-освіти.

З точки зору О.Смоляр: «основні аргументи на користь введення дизайну у педагогіку потрібно шукати не в тому, що, навчаючи дизайну, ми готуємо особистість до успішної кар'єри або забезпечуємо їй приємне дозвілля, готуємо кваліфікованого споживача, хоча і ці аспекти важливі, а в тому, що дизайн зміцнює і об'єднує в одне ціле невербальне утворення, збільшує діапазон уяви та мислення» (О.Смоляр, 2011).

Дизайном культивуються мисленнєві навички та способи у розв'язанні реальних мистецьких проблем.

На думку С.Коновець: «дизайн є одним із видів образотворчого мистецтва, оскільки створює, коригує і відображає світ речей в якому ми перебуваємо. Використання дизайну дає можливість краще побачити і художньо зобразити предмети побуту у їх гармонійному і естетичному поєднанні» (С.Коновець, 2000).

Важливе значення набувається дизайном як розвиненої та усвідомленої галузі практичної діяльності за законами краси та образотворчого мистецтва.

Дизайн у вузькому значенні є проєктною художньо-творчою діяльністю, яка спрямовується на створення елементів навколишнього середовища життєдіяльності, що виготовляється з високими властивостями та естетичними якостями споживачів.

Поняття дизайну формується у гармонійному середовищі побутової, виробничої та соціально-культурної сфер життєдіяльності. Об'єктами дизайну є промислові вироби у вигляді виробничого обладнання, побутових речей, меблів, посуду, одягу тощо, елементи системи різноманітного середовища, візуальної інформації. Розрізняють види дизайну серед промислових виробів, оточуючого середовища, соціально-культурної сфери тощо.

Кожен вид дизайну має свою спеціалізацію. Проектування в дизайні є оптимізацією у функціональних процесах життєдіяльності особистості, підвищення художньо-естетичного створення виробів. Предметом проектування в дизайні виокремлюється структура та властивості цілісної форми у навколишньому середовищі та окремих її виробів як елементів цілого.

Метод дизайну є основою діяльності, яка визначає її категоріальний апарат, який містить методичні передумови проектування, якими є засоби створення об'єкта та сукупності правил, якими визначається послідовність у змісті етапів створення форми.

Сучасні принципи дизайну поєднують цілісну структуру та гармонійну форму необхідних якостей об'єкта, який створюється. Основними категоріями дизайну є: художній образ, форма, колір, естетична привабливість і цінність.

Під час створення цілісності об'єкта зображення допомагають глибокі знання основних законів і тенденцій у розвитку виробництва, споживання, розуміння художньо-естетичних потреб у суспільстві.

Дизайн ґрунтується на наукових засадах створення об'єкта дійсності, поєднанні наукових принципів з художніми в образі зображення виробу, може застосовуватися в інших галузях діяльності суспільства, як вид соціального дизайну.

У сучасному дизайні відзначається його технічна естетика, яка комплексно охоплює естетичні, технічні, функціональні, ергономічні аспекти у формуванні навколишнього предметного середовища та складає науково-методичні основи вивчення дизайну в освітньому процесі.

Дизайн є творчою діяльністю, яка має на меті виявити властивості та ознаки виробів, які включають зовнішні особливості виробів і головне виокремлюють структурні та функціональні взаємні зв'язки, які допомагають перетворити вироби в єдине ціле. Також, у дизайні є специфічні особливості як різновиду художньо-естетичної діяльності.

Об'єктом у дизайнерській діяльності є світ предметів і речей, які створює особистість за допомогою засобів художньої діяльності за законами краси.

Мета дизайну полягає у формуванні гармонійного навколишнього середовища, художнього перетворення світу, що досить глибоко задовольняє різноманітні потреби особистості у сферах життєдіяльності.

Дизайн базується на діяльності дизайнера, а результати його діяльності є предметами, які мають художнє створення, особливі методи проектування, художнє конструювання, технічну естетику, яка спрямована на дослідження проблеми перетворення гармонійної навколишньої дійсності.

Художнє конструювання як метод дизайну містить висунення художньо-проектних ідей та розробки нових функціональних структур, раціональне втілення цих задумів та гармонійність і виразність у стилістичному оформленні виробу.

Предмети, як результат практичної діяльності дизайнера мають бути функціональними: мати власне практичне призначення, відзначатися зручністю та безпечністю під час експлуатації, задовольняти вимоги ергономіки, мати художньо-естетичну виразність і привабливість, інформаційну форму та композиційну цілісність.

Досягнення цілісності у композиції дизайнером відбувається, коли використовуються можливості кольору, ритму, пропорцій, співвідношення світла та тіні, об'єму у поєднанні з особливостями оформлення та освітлення предметів.

Призначення дизайну в тому, щоб завдяки йому створювати предмети у промисловому виробництві, які можуть бути посередниками між виробником та споживачем. Дизайн призначається для здійснення масової культурно-естетичної комунікації, для передавання через побутові предмети, засоби виробництва, речі у повсякденному використанні художньо-естетичний смак.

Дизайн цілісно пов'язує матеріальну та духовну культуру суспільства, забезпечує єдність створення цілісного навколишнього середовища, вимагає врахування інновацій у змінах предметного світу. Відповідно, є схожість дизайну з технічною творчістю та художньою творчістю при можливості зберегти свою специфіку.

Таким чином, дизайн у художньо-естетичній діяльності із сукупністю всіх видів і форм проникає у різні сфери життєдіяльності, прикрашає її, наближає до створення ідеалів і задумів краси, збільшує суб'єктивність особистості.

1.2. Аналіз становлення та розвитку дизайну в процесі вивчення образотворчого мистецтва

Образотворче мистецтво та наука розвиваються паралельно, допомагають людині у пізнанні себе та світу. Поняття дизайну є актуальним у сучасних умовах, бо якість продукції визначається способом поєднання естетичних і функціональних принципів. Таким чином забезпечується конкурентну здатність виробів на ринку, економічно розвивається суспільство. Наближення сфери виробництва з образотворчим мистецтвом збагачує духовний світ особистості.

Мистецтво дизайну є однією з найважливіших сфер у сучасній художній культурі, є специфічною формою художнього відображення та пізнання дійсності. Дизайн постійно розвивається, а сучасні дизайнери залежні від обставин, які дозволяють їм удосконалювати свої вироби та зображення.

На думку В.Даниленко: «методи дизайну поєднують споживацькі та естетичні якості предметів і об'єктів, призначених для безпосереднього використання людиною, з їх оптимальною структурою, технологією виготовлення, активно впливають на вирішення таких проблем як функціонування виробництва та споживання, комфортне існування людей у

предметному світі, відображають матеріальну та духовну діяльність людини, політичні, економічні, соціальні та науково-технічні умови цієї діяльності. Інформація про предмет впливає на зір, емоції, дає можливість конкретно сприйняти якості предмету» (В.Даниленко, 2003).

За твердженням О.Максименко: «дизайн зародився за часів розвитку матеріальної культури й знаходиться в постійному розквіті завдяки своїм двом функціям: практичній та естетичній. Предмети, що оточують нас, не лише наділені естетичними цінностями, але й виконують практичне завдання. Людина завжди надавала великого значення таким якостям предмета як форма, основний колір та оздоблювальні елементи» (О.Максименко, 2005).

Дизайн на сучасному етапі є основою для створення нових оригінальних проєктів з художнього конструювання, які виконуються на уроках образотворчого мистецтва.

Дизайн як масове явище з'явився у Сполучених Штатах Америки на початку минулого століття в результаті світового кризового стану економіки. Зародження комерційного дизайну пов'язується з необхідністю змін у зовнішній формі предметів.

С.Шумега вказує: «сучасний дизайн має на меті перетворення предметного середовища людини у відповідності до нових потреб. Крім художнього конструювання промислових виробів і покращення умов побуту дизайн вирішує завдання психологічного комфорту людини. Історія виникнення дизайну дає багато інформації щодо сутності та загального значення дизайну, його різновидів, етапів формування й інтенсивного розвитку з початкового до сучасного рівня» (С.Шумега, 2004).

В.Тименко зазначає: «сучасний стан соціально-культурного розвитку суспільства, нові вимоги виробництва до професійної компетентності фахівців художнього профілю зумовлюють необхідність інноваційних підходів до дизайн-освіти, оновлення її змісту з урахуванням художніх традицій минулого, досвіду декоративно-прикладного та образотворчого

мистецтва, естетичного і культурного розвитку особистості, її гуманістичної сутності» (В.Тименко, 2001).

Цілісність у підходах до формування оточуючого середовища відображається завдяки проєктній культурі, яка виявляється в практичній діяльності людини.

Проєктна культура є цілісним соціально-культурним виміром науково-технічного прогресу, який базується на його меті та досягненні поставлених цілей. Важливим є перевага творчої особистості, яка в цій діяльності має вирішальну роль.

Поняття проєктної культури реалізовує дизайн не тільки у формуванні оточуючого середовища та предметів побуту, але й як навчальна дисципліна в освітньому процесі. Питання реалізації дизайну на уроках образотворчого мистецтва є вагомими, а досвід вказує на особливу зацікавленість і потреби в дизайні в усіх сферах життєдіяльності.

Відмітною рисою сьогодні є необхідність у роботі дизайнера на ринку праці, розвиток дизайн-освіти є складовою загального багатоступеневого освітнього процесу. Тому має переглядатися концепція освіти в загальному, що досить розширює та поглиблює осмислення суті дизайну та вимагає підтримки у розвитку вивчення дизайну як окремої дисципліни.

Дизайн є цілісною системою у розвитку мислення учнів, здатністю творити на ідеях спрямованих на максимальне впорядкування життєдіяльності особистості та створення гармонійного оточуючого середовища, що пов'язується на змісті багатьох наук.

Дизайн доцільно розглядати як складову у системі загальної освіти через те, що ним максимально охоплюються функціональні методи у процесі пізнання будь-якої діяльності, тому він є потужним інструментом в інтелектуальному розвитку. Тому цей етап вивчення дизайну містить організацію та проведення уроків з образотворчого мистецтва як основної форми реалізації цих положень.

Під час формування естетичних і творчих якостей та практичних вмінь на уроках образотворчого мистецтва виокремлюються два основні напрямки у розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Так, один з напрямків метою ставить розвиток індивідуальних здібностей молодших школярів способом отримання на уроках образотворчого мистецтва практичних умінь під час навчальної творчої діяльності.

Другий напрямок базується на питаннях освітньо-виховного характеру та зумовлюється формуванням творчих якостей особистості, а саме творчого мислення.

Мистецтво дизайну має вплив на розвиток творчого мислення та є шляхом у процесі виховання, окреслює необхідні методи навчання. Дизайн може сприяти формуванню в учнів такої якості, як творче мислення, а творчий процес має бути побудованим відповідно до реалізації творчих задумів і ідей школярів.

Творчий процес на уроках образотворчого мистецтва є цілеспрямованим у практичній діяльності, що надає результат у творчому мисленні, у певних життєвих ситуаціях, сприятливих умовах, які мають змінюватися та оновлюватися.

За С.Коновець: «художньо-творча діяльність значною мірою полягає не у простому копіюванні дійсності, а у художньому її переосмисленні шляхом інтенсивної творчої роботи, від чого особистість отримує внутрішнє задоволення. Окреслені положення не суперечать реалізації завдань образотворчого мистецтва в загальній системі освіти, тому є доцільними при проведенні уроків з образотворчого мистецтва» (С.Коновець, 2000).

Аналіз дизайнерських методів навчання, процесу пізнання, різних поглядів теоретиків і практиків вивчення дизайну дає можливість зазначити, що дизайн базується на формуванні специфічного типу мислення, яким є конструктивний.

Вивчення дизайну в освітньому процесі створює нові передумови для знаходження різноманітних способів у процесі пізнання конкретних, символічних, що сприяють розумовому розвитку учнів і є виховною цінністю у навчанні.

У процесі вивчення дизайну значно підвищується творчий потенціал школярів, який формується, розвивається логічне мислення з елементами абстрактного, асоціативного, підвищується загальна успішність.

У сучасному освітньому процесі є потреба у вивченні змісту методів навчання дизайну. Зокрема, на практиці окреслюються дві тенденції в освоєнні художньої та проєктної діяльності.

Так, залучення до вивчення дизайну здійснюється переважно через теоретичне закріплення знань, візуальне сприймання та усвідомлення прикладів естетичного опанування оточуючої дійсності. Практичний досвід закріплюється у позаурочній і позашкільній діяльності в організації гуртків, студій художньо-естетичного напрямку та ін.

У другій тенденції опанування теоретичного та практичного матеріалу має взаємно доповнюватися та можуть бути самостійним розділом у навчальній програмі.

На уроках з образотворчого мистецтва можлива реалізація таких принципів вивчення дизайну: науковість, гнучкість і динамічність, чіткість, конкретність, постановка проєктних завдань у процесі навчання, простота у структурі, зв'язок теорії з практикою, діалогічність суб'єктів діяльності; гуманізація, індивідуалізація та диференціація навчання.

Формування знань і практичних умінь молодших школярів з дизайну здійснюється під час використання засобів активізації їхньої навчальної діяльності, якими є:

- методично доцільні з урахуванням вікових особливостей дітей практичні, проєктні та графічні навчальні завдання;
- використання різноманітної наочності, технічних засобів навчання під час виконання практичних робіт;

– комплексне використання традиційних і нетрадиційних форм і методів навчання на уроках образотворчого мистецтва.

Знання та вміння з дизайну, які реалізуються на уроках образотворчого мистецтва, базуються на елементах художньої, конструкторської, дослідницької та проєктній діяльності, спрямовуються на формування початкових цілісних уявлень про удосконалення оточуючого середовища, що має повністю задовольняти потреби учнів.

На уроках образотворчого мистецтва провідна мета та завдання у вивченні дизайну відзначається формуванням гармонійної розвиненої особистості, має характерні якості, якими є: науковий світогляд, творча уява, фантазія, інтуїція, образне мислення, естетичні смаки, єдність та гармонія розумових здібностей і почуттів, художні знання, практичні вміння та навички, культура практичної діяльності, творчі здібності тощо.

Відносно структури реалізації елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва у практичній діяльності пропонується реалізовувати такі завдання:

- розширення світогляду;
- формування художньо-естетичного смаку;
- виховання художнього смаку, шляхом сприймання навколишнього світу через створення простих геометричних форм;
- розкриття індивідуального смаку;
- прищеплення основ практичної естетики.

Л.Любарська наголошує: «організація уроків з образотворчого мистецтва передбачає: нестереотипність, різноманітність; залучення до співпереживання, створення емоційного настрою засобами художнього слова, музики, театральної дії; опанування термінологією та способами виготовлення дизайн-об'єкта та наявність трьох основних структурних елементів: сприймання; формування творчого задуму; його посильна реалізація» (Л.Любарська, 2002).

Ефективність проведення освітнього процесу з використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва відбувається під час врахування особливостей з:

- створенням емоційного комфорту та налаштованості на практичну діяльність на уроках;
- використанням форм і методів, які забезпечують повноцінність у стимулюванні та поєднанні компонентів обдарованості учнів;
- вихованням художньо-естетичного ставлення школярів до навколишньої дійсності як основи дизайну та художньої творчості;
- узгодженням розвитку художньо-творчої діяльності з етапом духовного розвитку з урахуванням принципу природовідповідності;
- створенням сприятливих умов для самореалізації школярів в залежності від образотворчої діяльності та вікових особливостей молодших школярів;
- розвитку спостережливості, зорового сприймання, просторового мислення;
- доцільною організацією художнього сприймання та різноманітністю аспектів сприйняття, де важливим є етап творчого переживання образотворчого мистецтва;
- використанням цілісності різних видів мистецтв на уроках образотворчого мистецтва;
- поєднанням сприймання дійсності та творів образотворчого мистецтва з особистісним емоційним і естетичним досвідом, якісним високохудожнім візуальним сприйманням;
- підготовки уроків образотворчого мистецтва та виконанням виробів з елементами дизайну відповідно до вікових особливостей школярів;
- періодичною організацією колективної образотворчої діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва;

- використанням творів дизайну та художніх матеріалів, які відповідають художньо-творчій практичній діяльності на уроках;
- виконанням практичних творчих завдань з певних тем, які мають вплив на розвиток художньої творчості та мислення;
- застосуванням різноманітних методів, прийомів і засобів, художніх матеріалів, які допоможуть розкрити художній образ.

За твердженням С.Коновець: «зважаючи на умови ефективного проведення уроків з образотворчого мистецтва, підготовка учнів з основ дизайну найефективніше відбувається завдяки методиці навчання, яка ґрунтується на диференціації змісту, індивідуалізації навчання та поєднанні різних форм організації проєктно-технологічної діяльності учнів: індивідуальної, парної, групової, колективної, а також застосуванню активних та інтерактивних методів навчання, проєктної технології, в основу яких покладено такі прийоми: фантазування, мозкова атака, морфологічний аналіз виробу, аналіз об'єктів дійсності, способів створення оригінального об'єкта» (С.Коновець, 2000).

Реалізація освітньо-виховних можливостей дизайну в умовах практичної діяльності на уроках образотворчого мистецтва та окреслення професійних здатностей у цій сфері відбуваються при наявності цілісності у системі, в якій передбачаються різноманітні рівні вивчення цього виду образотворчого мистецтва.

На початковому рівні здійснюється ознайомлення зі змістом художньо-проєктної діяльності.

Основний рівень передбачає поглиблення уявлень учнів про зміст художньо-проєктної діяльності, розвиток творчих здібностей у дизайні, формування елементів дизайнерського мислення, якими є відчуття стилю, доцільності та раціональності створення виробів, розкриття творчих здібностей школярів у галузі дизайну на уроках образотворчого мистецтва.

Для творчого рівня характерним є залучення молодших школярів до художньо-проектної діяльності та творчості, формування і учнів образного мислення, практичних умінь і навичок.

Творчий рівень містить в собі показники інших рівнів і відзначається розвинутим процесом сприйняття, усвідомленим відношенням до художньо-проектної діяльності, вміннями використовувати виражальні засоби дизайну як виду образотворчого мистецтва та його можливості, можливостями до дизайнерської творчості, зацікавленістю, прагненнями до поглиблення своїх знань і практичних умінь у сфері дизайну.

Практична діяльність цілеспрямованого та педагогічно доцільного залучення молодших школярів до художньо-проектної діяльності на певному рівні буде сприяти формуванню стійкої динамічної пізнавальної активності та виявляти здібності до дизайну.

На думку А.Король: «у сучасних умовах розвиток дизайну та професійна діяльність в цій галузі знаходиться у прямій залежності від загального рівня духовної та матеріальної культури суспільства. Це обумовлює об'єктивну необхідність певного рівня освіченості в галузі цього виду мистецтва. Залучення до дизайну учнів, крім сприяння виявленню та розвитку вроджених здібностей, буде допомагати наближенню шкільного навчання до життя, загальної культури, творчої активності, виховання працелюбності, прагнення творити за законами краси в будь-якій сфері діяльності» (А.Король, 2013).

Організація доцільного ознайомлення учнів початкових класів з художньо-проектною діяльністю, посиленою дизайнерською творчістю є вагомою для підвищення рівня вивчення дизайну на уроках образотворчого мистецтва.

О.Савченко підкреслює: «перехід до інформаційно-технологічного суспільства, зміни в соціально-економічному та духовному розвитку держави в системі і структурі загальної середньої освіти, здійснення інтеграції національної системи освіти в європейський освітній простір потребують

людини нової генерації. Сучасній школі сьогодні належить важливе завдання – допомогти оволодіти методикою самостійного навчання, навчання упродовж всього життя, в засвоєнні принципу – навчитися знати, навчитися робити, навчитися співіснувати і навчитися жити» (О.Савченко, 2002).

Тому, очевидно є необхідність у змінах освітньої парадигми від освіченого школяра до творчого школяра», що базується на переході від накопичення знань до виховання особистості, яка спроможна до прийняття творчих і оригінальних рішень.

Відповідно, зростає потреба у виробленні нових оптимальних способів та освітніх підходів, пошуку засобів для розвитку творчого потенціалу та здібностей особистості. Саме на цій потребі базується дизайнерський підхід, який охоплює широкі освітні можливості дизайну та спрямовується на формування творчої особистості.

Значущість дизайнерського підходу у творчому становленні молодших школярів відзначають у своїх дослідженнях О.Гладун, В.Даниленко, А.Король, В.Тименко, А.Яригіна та ін.

Так, О.Гладун вказує: «значення дизайнерських знань для становлення духовного світу людини як особистості та розвитку її творчого потенціалу важко переоцінити: вони необхідні людям будь-якого віку і будь-якої професії, є всезагальними та ефективними, специфічним засобом формування соціальної свідомості» (О.Гладун, 2007).

Поняття «дизайн» має ключове значення серед понять, які пов'язуються зі способом життєдіяльності, рівнем комфорту, соціальним статусом.

Зміст дизайну як відзначення практичного способу художнього розуміння дійсності зазнає змін, коли дизайн визначався як технічний і в подальшому був художнім проектуванням в розвитку виробництва предметів для побуту.

Поняття «дизайн» також відзначається в системі промисловості, послуг як основний напрям ергономіки, є способом створення зручних і естетичних предметів, речей, частиною культури сучасного суспільства.

Дизайнерська освіта вивчається учнями початкових класів у поєднанні з іншими дисциплінами. Дизайн є творчою художньо-проектною діяльністю, яка спрямовується на створення гармонійного навколишнього середовища у різноманітній життєдіяльності учнів.

Доцільність організації практичної підготовки молодших школярів на основі дизайнерського підходу знаходиться у самій суті такої підготовки, в основі якої є творчий процес практичної діяльності. В основі цього підходу закладаються такі принципи:

- вивчення дизайну спрямовується на творчий розвиток і самореалізацію школярів;
- дизайнерська діяльність на уроках образотворчого мистецтва має відзначатися особистісним змістом, узгоджуватися з пізнавальними інтересами учнів та орієнтуватися на реальне використання у життєдіяльності;
- розвиток пізнавального інтересу до дизайну, художньо-естетичного смаку на основі особистісного досвіду у практичній діяльності;
- у дизайнерській діяльності учні стають суб'єктами діяльності, що надає їм свободи у виборі, у створенні творчого задуму, виборі художніх матеріалів, у виконанні творчого завдання;
- навчання елементам дизайну погоджується з індивідуальними здібностями, творчою спрямованістю школярів, перевагами до видів практичної художньої діяльності;
- навчання дизайну базується на принципі від простого до складного, коли на початкових етапах учням демонструються різноманітні способи та прийоми дизайнерської діяльності, з подальшим оволодінням ними для формування власного досвіду дизайнерської діяльності.

Таким чином, важливим у сучасній дизайн-діяльності є формування дизайнерського мислення школярів, що передбачає наявність таких оцінних суджень, думок і способів практичної діяльності, які окреслюють художньо-естетичне ставлення до речей та оточуючої дійсності.

1.3. Вікові особливості використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва

Сьогодні перед початковою школою є важливі завдання, серед яких удосконалення художньої освіти, прояв підвищеного інтересу до виховання засобами образотворчого мистецтва. Існування інтересу до освоєння дизайну викликає в цій сфері і проблеми, які треба вирішувати. Осмислення питань на практиці надає можливості у розробці ефективної методики, вирішення педагогічних аспектів окресленої проблеми.

Дизайн є якісно новим типом діяльності, який поєднує практичну та гуманітарну культуру на проектній основі та спрямовується на організацію гармонійного середовища. Мистецтвознавцями відзначається, що для культури характерною є проектна діяльність.

Дизайн проникає в усі сфери життєдіяльності, стає неодмінним компонентом художньої культури і є творчим процесом у практичній діяльності.

Доцільність у вивченні дизайну надає можливість вирішити проблеми у вивченні образотворчого мистецтва, серед завдань якого розширення взаємодії, діалогу з навколишньою дійсністю.

Завданнями у художній освіті є забезпечення функцій навчання, має бути практичний елемент діяльності, коли ознайомлення з напрямками художньої та естетичної діяльності найбільш виражають задуми у створенні виробів.

Саме дизайн сприяє введенню в художню сферу нового досвіду, здійснюється переоцінка цінностей, надає можливості розкрити складну

взаємодію образотворчого мистецтва та практичної діяльності, формувати художньо-естетичне відношення до навколишньої дійсності. Проектна діяльність може скеровувати естетичні прагнення, творчі здібності учнів у навколишнє середовище.

Вивчення навчального матеріалу про дизайн надає можливість поєднати різні види художньої діяльності, якими є зображальна, декоративна та конструктивна. Інтегрований характер проектної діяльності, комплексний підхід у вирішенні проблеми опанування дизайну дозволяє забезпечити зв'язок між різними видами художньої діяльності.

Дизайнерська освіченість прослідковується як важливий аспект взаємодії молодших школярів з навколишнім середовищем, оскільки формуються художньо-естетичні потреби та смаки. Таким чином, освіченістю у використанні дизайну є виокремлення необхідних елементів художньої культури особистості.

Ознайомлення з дизайном, як видом художньої діяльності має проходити в молодшому шкільному віці, коли відбувається формування художньо-естетичних потреб і смаків. У системі навчання учнів засобами дизайну важливим є врахування характерних ознак у процесі виховання взаємодії учнів з предметами та оточенням.

Вивчення дизайну учнями початкових класів на уроках образотворчого мистецтва в освітньому процесі, аналіз літератури свідчить, що є відмінні підходи та основні напрямки у дослідженні цієї проблеми:

- вивчення навчального матеріалу про дизайн на уроках з образотворчого мистецтва;
- вивчення дизайну як окремого навчального предмета;
- інтеграція уроків образотворчого мистецтва з навчальними предметами, які комплексно вивчають художньо-проектну діяльність.

Під час вивчення навчального матеріалу про дизайн на уроках з образотворчого мистецтва ознайомлення з дизайном відбувається при введенні певних тем і виділенні окремого розділу художньо-проектної

діяльності, в якому об'єднується матеріал про дизайн, декоративно-прикладне мистецтво, архітектуру, що забезпечує його систематичність, послідовність у вивченні.

Вивчення дизайну як окремого навчального предмета відкриває більше можливостей для успішного опанування предмету молодшими школярами, оскільки можна вибудувати в освітньому процесі систему освоєння цього виду діяльності.

Інтеграція уроків образотворчого мистецтва з навчальними предметами, які комплексно вивчають художньо-проектну діяльність має поліхудожній характер і є підготовкою до подальшого використання дизайну у практичній діяльності.

Вирішення специфіки вдосконалення вивчення дизайну на уроках образотворчого мистецтва здійснюється у доборі змісту та методів навчання з урахуванням специфіки художньо-проектної діяльності, вікових особливостей оволодіння цією діяльністю та оптимального співвідношення у теоретичній і практичній діяльності.

Це дозволяє вибудовувати систему художньо-естетичного виховання молодших школярів, яка має передбачити послідовність у входженні учнів у світ дизайну.

Вікові особливості освоєння дизайну здійснюється на певних етапах. Так, у молодшому шкільному віці на першому етапі здійснюється ознайомлення з дизайном.

Важливими елементом виступає ознайомлення з об'єктами навколишньої дійсності, які створюються під час художньо-проектної діяльності та творчості, відбувається розвиток практичних умінь їх зображувати, виготовляти нескладні об'ємні форми з різних художніх матеріалів.

У молодшому шкільному віці закладається основа художніх умінь і навичок, яка надають можливість у подальшому реалізувати власний творчий потенціал використанні елементів дизайну.

Важливим є цілеспрямоване залучення молодших школярів до художньо-проектної діяльності, що передбачає використання різних видів практичної діяльності, які впливають на розвиток творчої уяви, фантазії в поєднанні з ознайомленням з поняттями про специфіку дизайну, його особливості, розвиток практичних умінь і навичок сприймання навколишнього середовища відповідно до вікових особливостей молодших школярів.

Оскільки у дизайні є власні ціннісні ознаки, об'єкти зображення, то він повинен бути складовою освітнього процесу. Очевидним є значення дизайну для навчання як важливої частини художньої культури. Функціонування дизайн відбувається у формі особливої проектної культури, яка основним завданням визначає втілення нових предметних форм, у формуванні гармонійного навколишнього середовища.

Дизайн базується на матеріальній культурі, використовується як вид образотворчого мистецтва у плануванні, формоутворенні та виконанні практичної діяльності. Визначення ролі та місця дизайну на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі має враховувати принципову різницю в завданнях навчання дизайну та освіченості в галузі дизайну.

Дизайн тільки тоді досягає рівності з іншими видами образотворчого мистецтва, коли він організовується як галузь знань, яка забезпечує можливості, в яких молодші школярі само реалізуються та готуються до виконання соціальних ролей.

Аналіз освітніх завдань, дизайнерських методів пізнання, які відзначаються у дизайні та дизайнерська освіта, різні погляди та позиції дослідників дизайну надають підстави відзначити, що дизайн розвиває спроможність в учнів засвоювати його елементи для створення певних виробів, художніх образів.

Дизайн базується на мислительних навичках і здібностях в оволодінні художньо-графічними вміннями учнями. Вивчення дизайну в початковій школі допомагає створити нові передумови для використання елементів

дизайну у навчанні різними способами, у пізнанні та розумовому розвитку, що є освітньою цінністю.

Художньо-естетичне виховання у вивченні дизайну здійснюється досить активно, цілеспрямовано та гармонійно, оскільки творчий процес у дизайні містить елементи художньої та практичної діяльності на уроках образотворчого мистецтва.

Завдання уроків образотворчого мистецтва полягає в тому, щоб розвивати творчу уяву, фантазію учнів, навчити фантазувати, розкривати різноманітність задумів, поглядів, психічних процесів і переведення їх у відповідність навколишнім середовищем.

Важливим завданням навчання основам дизайну є гармонійний розвиток молодших школярів у поєднанні розумових і емоційних властивостей в їхньому зв'язку з практичною діяльністю. У дизайні доцільно розвивати вміння та навички, творчі здібності.

Названі здібності належать до виховання, розвитку умінь сприймати предмет і спеціальних графічних навичок.

У єдності візуального сприймання і тактильних відчуттів при виконанні ескізу виробу відбувається розвиток цілісності, відчуття форми, пропорцій, забезпечення розвитку образного мислення, що має вагому роль у життєдіяльності молодших школярів у процесі засвоєння нових знань з дизайну та виконанні творчої діяльності.

Вказане стосується дизайну, в якому оперуються абстрактні образи та поняття. Розвиток образного мислення під час навчання дизайну сприяє формуванню художньої культури мислення та розумових здібностей молодших школярів.

Навчання дизайну в молодшому шкільному віці передбачає виконання найпростіших виробів, які базуються на формуванні специфічних умінь і навичок. Отже, основна мета і завдання навчання основам дизайну учнів у початковій школі полягає у:

- формуванні науковості світогляду;

- розвитку образного мислення, творчої уяви, фантазії;
- розвитку розумових здібностей і естетичних почуттів у єдності та гармонії;
- формуванні життєвого світогляду, практичних умінь і навичок, художньої культури діяльності;
- художньо-естетичному вихованні різноманітними засобами дизайну;
- вихованні культури праці та розвитку організаційних умінь;
- стимулюванні активності у пізнавальній діяльності;
- формуванні художніх знань, практичних умінь і навичок, організації художньо-естетичної діяльності учнів.

Творчість є психологічною та педагогічною категорією вивчення, є об'єктом особливої уваги. Оскільки практичні вміння учнів оцінюються з погляду готовності до образотворчої діяльності.

Розвиток художньої творчості молодших школярів є необхідною складовою у практичній діяльності. Правильно організована робота поєднує свідомість учнів з художньою культурою суспільства.

Ознайомлення з творами образотворчого мистецтва відбувається у молодшому шкільному віці, а також розвиток умінь у творчому мисленні, передаванні емоцій та почуттів у художніх образах, втіленні власного творчого задуму у малюнках, композиціях, виробах.

Сензитивність періоду розвитку практичних умінь знаходиться у молодшому шкільному віці, коли діяльність школярів відбувається під керівництвом учителя. Характерні ознаки діяльності в цей час у подальшому визначатимуть напрямки розвитку особистості.

Розвиток творчості та оволодіння прийомами та способами творчої діяльності у молодшому шкільному віці збагачує образне мислення молодших школярів, їхні естетичні почуття, виявляє особистісно-ціннісне

ставлення до навколишньої дійсності та образотворчого мистецтва, формує потребу в самореалізації та самовдосконаленні.

Одним із видів творчої діяльності на уроках образотворчого мистецтва є дизайн, який може впроваджувати в освітньому процесі як навчальний предмет. Оскільки дизайн має можливості ефективно вирішувати завдання єдності освітнього процесу та художньо-естетичної культури суспільства. Дизайн надає можливості повністю розкрити складність під час взаємодії образотворчого мистецтва та практичної діяльності, розвивати художньо-естетичне відношення до світу.

Запровадження дизайнерської культури в освітньому процесі стимулює реальні можливості у вивченні програмового матеріалу з образотворчого мистецтва.

Дизайн при введенні в художню діяльність новий досвід здійснює переоцінку художніх цінностей та при виявленні нових проблем сприяє вирішенню цих питань.

Ознайомлення з навчальним матеріалом про дизайн дозволяє гармонійному поєднанню різних видів художньої діяльності: зображувальної, декоративної та конструктивної.

В.Тименко виокремлює: «словесну, колірну, графічну і предметно виражену образотворчу діяльність, які є складовими компонентами методу художнього проектування і конструювання. Враховуючи особливу чутливість до зовнішніх впливів, є властивий для цього віку прийом перетворення у ціннісні для учнів предмети і явища довкілля. Це професійний прийом художників, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, дизайну, прагнення до художнього пізнання, ототожнення з довкіллям» (В.Тименко, 2009).

Важливо проявити почуття при вивченні предмету зображення через композиційний центр, визначення його специфіки та змісту. Учням подається інформація спочатку в художніх образах з поступовим перетворенням у висловлювання своїх вражень.

На уроках образотворчого мистецтва треба навчати учнів розробляти художні проєкти з опорою на сенсорні подразники, здійснювати конструювання виробів з елементами дизайну з різних матеріалів на основі самостійного задуму та ідей.

У створенні наочності для молодших школярів спостерігаються підходи, які включають образність, асоціації, пов'язуються з виробленням логічних думок, поглядів з опорою на навчальний матеріал, який має системний зв'язок. Унаочнення навчального матеріалу сприяє сприйманню та осмисленню об'єктів дійсності та їх внутрішніх значень.

Перевага пізнавальної функції візуалізації над ілюстративною у тому, що нею забезпечується підхід до визначення понять, які треба засвоїти, а ілюстративна функція використовує образні моделі усвідомленого поняття, тому пізнавальна діяльність випереджає ілюстративну функцію на уроках образотворчого мистецтва.

Визначальними ознаками у пізнавальній діяльності молодших школярів є:

- використання кольорів, вплив поєднання кольорів на пізнавальні процеси сприймання, пам'яті, мислення, оскільки колірна візуалізація завжди підсилює процеси сприймання, запам'ятовування, осмислення навчальної інформації;

- різноманітність способів пізнавальної візуалізації інформації через графічний малюнок, практичні завдання-загадки, комплексні візуальні завдання, мультиплікацію тощо.

Пізнавальні графічні зображення можуть впливати на навчальну інформацію.

Пізнавальний підхід у формуванні образотворчих понять надає позитивні наслідки у пізнавальній діяльності, активізації творчого потенціалу для осмислення та засвоєння інформації з образотворчого мистецтва, підсилення емоційно-мотиваційного компонента навчання.

В.Тименко пропонує технологію, яка засновується на ідеях розвивального навчання, коли дизайн-освіта може забезпечити формування творчості учнів, які здатні до конструктивного перетворення дійсності на засадах краси та доцільності, що взаємопов'язані (В.Тименко, 2009).

Вивчення дизайну має на меті окреслення можливостей залучення молодших школярів до дизайнерської культури з урахуванням змісту уроків образотворчого мистецтва, а також у позаурочній діяльності, створення ефективних методик навчання художнього конструювання.

Дизайн є видом діяльності, який поєднує художню та естетичну культуру на проєктній основі та спрямовується на організацію гармонійного навколишнього середовища. Дизайн проникає у всі сфери життєдіяльності людини, є неодмінною частиною масової культури, його вважають творчістю у майбутньому.

Навчання дизайну передбачає практичну роботу, у ході якої отримуються потрібні вміння та навички, здійснюється оволодіння прийомами дизайнерського мистецтва.

У процесі вивчення основ інтер'єру учні набувають знань щодо художньо-естетичного оформлення аудиторій у школі та виставок власних творчих робіт.

Вивчення дизайну забезпечує на сучасному етапі вправління у стійких вміннях і навичках з ілюстрування навчального матеріалу з образотворчого мистецтва, ознайомлення школярів з основами дизайну, використання форм, кольорів, пропорцій об'єктів навколишньої дійсності у процесі створення художніх образів.

У практичній діяльності молодшими школярами широко використовуються прийоми з моделювання форми, ліплення із пластиліну та солоного тіста, здійснюється використання нетрадиційних художніх матеріалів у створенні художніх образів.

Важливо звернути увагу на опанування школярами основами композиції та засобами її створення. Усвідомлення елементів дизайну

базується на створенні ритмічних композицій зі стилізованими природними формами, активності учнів під час вивчення традиційного декоративно-прикладного мистецтва.

У дизайнерській діяльності повністю реалізується підготовка учнів у виконанні ними індивідуальних творчих проєктів.

Отже, головною ідеєю проєктної технології, яка створює умови для самовираження учнів через творчу діяльність є поєднання емоційної сфери та мети практичної діяльності. Підготувати школярів для розкриття їхніх художніх і естетичних задумів можна тільки із залученням до творчої практичної діяльності під час вивчення краси у світі.

Висновки до розділу 1

Проаналізовано поняття дизайну, його видів, критеріїв і рівнів розвитку, визначено поняття дизайн-освіти, специфіку навчання цієї діяльності молодших школярів та організації уроків з образотворчого мистецтва. Дизайн є художньо-проєктною діяльністю, яка може створювати нові види та типи виробів з дизайну, що відповідають вимогам суспільства, тобто є корисними та зручними.

Значення дизайну у змісті образотворчого мистецтва висвітлюється в працях О. Гладун, О. Максименко, В. Тименка, Г. Швайко та ін., ними досліджено історію дизайну, методику розвитку мислення учнів початкових класів засобами дизайну, обґрунтовано аспекти дизайнерського мислення та художньо-естетичного виховання на уроках образотворчого мистецтва.

Мистецтво дизайну є однією з важливіших сфер у сучасній художній культурі, специфічною формою художнього відображення та пізнання навколишнього світу.

Методи використання елементів дизайну на уроках поєднують практичні та естетичні властивості та ознаки предметів і об'єктів дійсності, які призначені для безпосереднього використання школярами, з чіткою та

оптимальною структурою, технологією виготовлення виробів, активним впливом на вирішення проблем, якими є функціонування у сфері виробництва та споживання, комфортність у середовищі предметного оточення учнів, відображенні матеріальної та духовної діяльності учнів початкових класів.

Інформація про предмет може впливати на зір, емоції, надає можливості для конкретного сприймання властивостей предметів. Дизайн є предметом художньої та практичної діяльності в сфері проєктування зовнішніх ознак вигляду предметів навколишнього світу метою створення естетичних і ергономічних предметів, які характеризуються новими якостями та є оригінальними.

Дизайн базується на принципах естетики та ергономіки, бо ці напрямки є нероздільними, а порушення гармонії між ними призводить до труднощів у створенні якісного дизайну. Естетика є наукою про красу, використовує елементи образотворчого мистецтва. Ергономіка є наукою, головна функція якої забезпечує практичне використання предметів у життєдіяльності. У дизайні треба враховувати принципи ергономіки.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

2.1. Дослідження стану використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва

Дизайном визначаються різні види проєктувальної діяльності, які формують цілісність предметного середовища, естетичних і функціональних якостей, у вузькому значенні дизайн є художнім конструюванням. Поняття дизайну є необхідною вимогою у багатогранній підготовці у практичній діяльності учнів до освоєння художнього конструювання.

Ідеї у використанні елементів дизайну базуються на навчальній, практичній, ігровій, проєктувальній діяльності учнів, яка забезпечується поєднанням чуттєвого та словесного формування художньої культури особистості.

Дизайн є новою діяльністю розвивального характеру, оскільки здійснює гармонійний розвиток та формування художньо-образного мислення учнів початкових класів.

З одного боку відзначається розвиток мислення, просторового сприймання та уяви, а з іншого – формування художньо-естетичної культури на уроках образотворчого мистецтва, глибоких знань з образотворчого мистецтва, практичних умінь і навичок, оволодіння різними засобами виразності та художніми техніками.

Елементи дизайну у практичних роботах розглядаються як проєктна діяльність, оскільки в композиціях учнів є результат. Школярі мають ознайомитися з різними художніми матеріалами для виробів, спробувати доступні способи виготовлення та прикрашання виробів: згинання, вирізування, з'єднання, склеювання та ін.

Розвинути вроджені задатки учнів має вчитель, коли навчає дитину активному сприйманню навколишньої дійсності, оточення у природі та змісту творів образотворчого мистецтва, навчає зображувати, прикрашати, виявляти творчість, ознайомлює з багатством і різноманітними творами образотворчого мистецтва та надбанням художньої культури.

Серед найважливіших умов в організації уроків образотворчого мистецтва з навчання молодших школярів використовувати елементи дизайну виокремлюється організація цікавої змістовної практичної діяльності на уроці, забезпечення цієї діяльності яскравими враженнями, прагненнями, емоційним та естетичним досвідом, який буде в основі втілення задумів, ідей і буде тим матеріалом, який необхідний для прояву творчої уяви дітей.

Також, важливими є умови у позаурочний час, активна взаємодія вчителя з батьками.

Вагомою у розвитку творчості у дизайні є єдність позиції вчителя у розумінні можливостей і перспектив розвитку учнів та взаємодія між школярами на уроці образотворчого мистецтва.

Виконання художньо-творчої діяльності, навчання учнів використання елементів дизайну є неможливим без спілкування з образотворчим мистецтвом, з мистецтвом дизайну. При правильному впливі вчителя учнями розуміється зміст образотворчого мистецтва, зображальні та виражальні засоби та їхнє значення. Відповідно, така основа допомагає краще осмислити власну діяльність.

Неодмінною умовою при організації уроків образотворчого мистецтва з використанням елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів має бути атмосфера творчості. У ній відбувається стимулювання вчителем такого стану школярів, коли ними відчувається комфорт у творчих діях.

У спілкуванні з образотворчим мистецтвом учні навчаються створювати та використовувати елементи дизайну в оформленні одягу, побутових умов, кімнат, аудиторій. Застосовуються при цьому природні та штучні матеріали,

спільними зусиллями впорядковуються побутові та святкові інтер'єри у класі та школі. Займаючись дизайном школярі є не тільки виконавцями певних дій, а творчими особистостями.

Використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва відображає формування знань про поняття дизайну, а також його складові: композицію та формоутворення, художнє проектування, декоративне прикрашання виробів, виразність кольорів і кольорознавство.

У практичній діяльності має бути відображені особливості використання дизайну в розробці конкретних виробів, що реалізується завдяки правилам і вимогам.

Серед особливостей використання елементів дизайну у практичній діяльності, які відображені у змісті образотворчого мистецтва є:

- композиційна цілісність у відповідності окремих елементів частин один до одного та відповідності частин цілого. У цій характеристиці виокремлюється більше властивостей, які можна розглядати окремо: це пропорційність, підпорядкованість та ін. Ця особливість означає відповідність і узгодженість у частинах цілого, їхню врівноваженість, єдність стилю, який забезпечує єдність форм, пропорцій, матеріалу.

- виявлення всіх можливостей художніх матеріалів у виробках, з яких вони зроблені, їхньої художньої виразності;

- наявність декоративних можливостей кольорів і їх відтінків у створенні виробу;

- доречність в оздобленні предмета, а прикраси на них є естетичним декоративним елементом.

У процесі навчання на уроках образотворчого мистецтва у молодших школярів необхідними є формування соціально значущих якостей особистості: художньо-естетичних потреб і естетичних смаків, потреб і здатностей до естетичної оцінки оточуючого середовища, навколишнього світу та створення художніх і естетичних цінностей.

Вагому роль у процесі дизайнерської діяльності учнів мають можливості розвитку естетичних почуттів, смаку, поглядів та сприяння дітям в усвідомленні, що культура масового виробництва має власні художньо-естетичні способи у прояві творчості та індивідуальності.

Дослідження стану використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва здійснювалося за допомогою констатувального експерименту на базі Острицького ліцею, Чернівецького району, Чернівецької області. У дослідженні брали участь 30 учнів і 10 вчителів початкових класів.

Метою констатувального експерименту було дослідження стану використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва.

Методи, які використовувалися в експериментальному дослідженні на уроках образотворчого мистецтва: педагогічне спостереження, опитування, бесіда, аналіз практичних робіт і виробів молодших школярів з елементами дизайну, математична обробка даних.

Виявлення рівнів сформованості в учнів початкових класів умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва відзначалося проведенням педагогічного спостереження за практичною діяльністю, практичними діями школярів та визначенням:

- прояву емоцій і зацікавленості у практичній діяльності;
- можливостей поєднувати вольові зусилля у практичній діяльності з використанням елементів дизайну;
- рівня володіння практичними вміннями та навичками у практичній діяльності;
- творчих практичних робіт учнів з елементами дизайну.

Мета констатувального дослідження обумовлена визначенням трьох рівнів сформованості в учнів початкових класів умінь використовувати

елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва: високим, середнім і низьким.

Високий рівень сформованості в учнів початкових класів умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва прослідковується у прагненнях систематично виконувати практичні завдання засобами образотворчого мистецтва, у зацікавленому виконанні практичних завдань, у прояві активності у практичній діяльності.

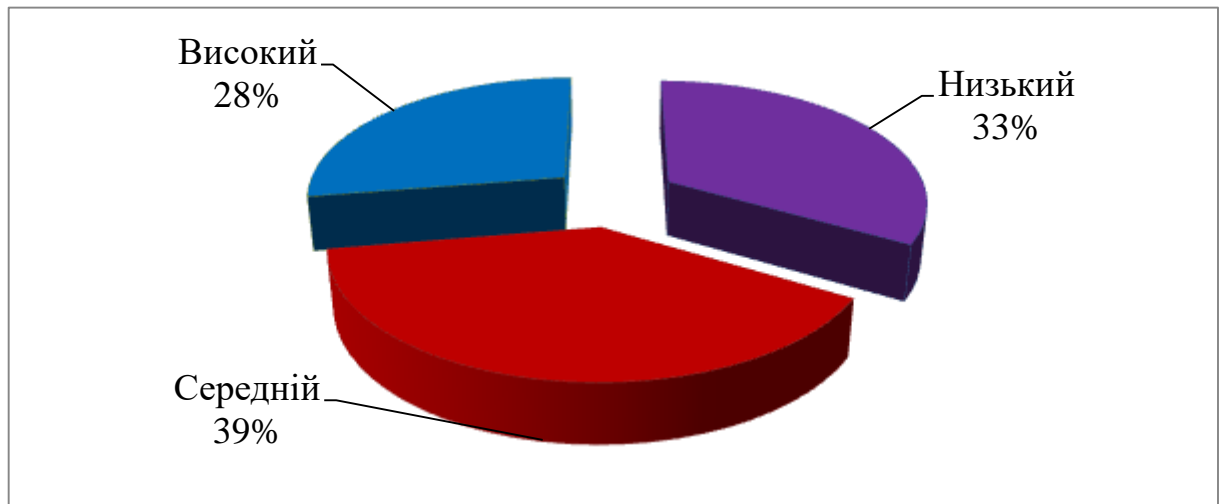
На середньому рівні сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва знаходяться молодші школярі, в яких переважає здатність до виконання практичних завдань з елементами дизайну, створення виробів за зразком учителя та в окремих випадках додавання творчих елементів у свої композиції.

Низьким рівнем сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва відзначаються школярі, які не мають прагнень до виконання практичних завдань з образотворчого мистецтва, є байдужими до створення зображень, не виявляють активність у практичних завданнях, самостійності та творчості у практичній діяльності.

Ефективність у визначенні стану сформованості в учнів початкових класів умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва відзначається доцільністю використання практичних завдань, які виявляють рівень опанування практичними вміннями та навичками.

У здійсненні аналізу можливостей молодших школярів проявляти сформовані практичні вміння та навички у використанні елементів дизайну необхідним є підсилення прояву пізнавальних інтересів, якостей наполегливості у здійсненні образотворчої діяльності.

Результати дослідження рівнів сформованості в учнів початкових класів умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва подані на діаграмі 2.1.

Рис. 2.1. Рівні сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва

Отож, за результатами дослідження 27,6% учнів знаходяться на високому рівні сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва, прослідковується наявність проявів у прагненнях до виконання практичних завдань засобами образотворчого мистецтва, зацікавленість у створених виробках, виборі школярами творчих практичних завдань, які сприяють найбільшому інтересу до використання дизайну.

Більшість молодших школярів (39%) відзначаються середнім рівнем сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва, учні здатні переважно відрізнити особливості практичних завдань, виконують практичні вироби за зразком учителя, в окремих роботах наявні творчі елементи.

На низькому рівні сформованості умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва

знаходяться 33,4% школярів, які не зацікавлені у застосуванні вмінь і навичок під час виконання практичних завдань з елементами дизайну, проявляють байдуже ставлення до практичних завдань з використанням різних художніх матеріалів.

Необхідність є у систематичному виконанні практичних завдань молодшими школярами з елементами дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва, зацікавленість учнів у прояві активності у процесі виконання образотворчої діяльності, застосуванні різноманітних художніх матеріалів і технік, сприянні розвитку творчих здібностей молодших школярів.

На уроках образотворчого мистецтва повинні створюватися сприятливі умови для використання елементів дизайну у практичній діяльності, збагачення можливостями художнього та естетичного розвитку молодших школярів.

Одним із завдань уроків образотворчого мистецтва є готовність молодших школярів до використання елементів дизайну у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва через художнє та естетичне сприймання об'єктів, спроможність у самостійному оцінюванні дійсності та вміння здійснювати практичну діяльність, враховуючи власні пізнавальні інтереси.

З констатувального дослідження робимо узагальнення, що використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва здійснюється згідно визначених методів і прийомів навчання, які враховують вікові особливості розвитку художніх та естетичних пізнавальних інтересів, прояву творчої уяви та прагнень молодших школярів.

Таким чином, результати констатувального експерименту відзначаються тим, що сформованість в учнів початкових класів умінь використовувати елементи дизайну у практичній діяльності на уроках

образотворчого мистецтва містить прагнення, зацікавленість, розуміння, прояв пізнавальних інтересів і зусиль у виконанні практичних завдань.

2.2. Зміст практичної діяльності використання елементів дизайну молодшими школярами на уроках образотворчого мистецтва

Основним завданням уроків образотворчого мистецтва є формування художньої та естетичної культури молодших школярів, які можуть сприймати та розуміти красу у навколишньому світі, здатні сприймати образотворче мистецтво у житті. Вибір художньої та графічної діяльності як провідних видів роботи учнів на уроках образотворчого мистецтва обумовлюється багатьма факторами.

Серед умов використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва виокремлюється:

- ознайомлення з основними поняттями дизайну, а саме композицією та формоутворення, художнім проєктуванням, кольорознавством;
- створення композицій з елементами дизайну з дотриманням композиційної цілісності, виявленням можливостей художнього матеріалу, кольорів у прикрашанні предметів;
- формування естетичних потреб, прагнень творчих здібностей до використання елементів дизайну на уроках;
- застосування методів словесних, наочних і практичних з особистісно-орієнтованим підходом до учнів;
- організація естетичної привабливої навколишньої атмосфери на уроках образотворчого мистецтва.

Серед факторів відзначається важливість художньої та графічної діяльності на уроках образотворчого мистецтва, на яких учні переважно орієнтуються на візуальне сприймання, отримування інформації при розгляді художніх образів. Засобами художнього відображення інформації

застосовуються візуалізація від ілюстрацій до створення різноманітних виробів.

Поняття «дизайн» вживається майже в усіх колах існування суспільства. До дизайну відноситься все, що оточує учнів початкових класів у життєдіяльності. Звичайна реклама будь-яких товарів розробляється за законами дизайну.

Дизайн є метою та способом практичного композиційного створення форм в умовах життєдіяльності особистості та суспільства. Дизайн відноситься до специфічних видів проєктування практичних виробів у масовому виробництві завдяки законам краси та доречності.

У сучасному освітньому процесі відбуваються важливі зміни, завдяки яким здійснюється впровадження актуальних видів образотворчого мистецтва, різних видів дизайну.

Зміст навчальної програми для учнів початкових класів з образотворчого мистецтва розкриває оволодіння теоретичними та практичними вміннями використання дизайну.

Одним із шляхів покращення освітнього на уроках образотворчого мистецтва є оволодіння технологіями використання елементів дизайну, збагачення змісту образотворчого мистецтва, що опирається на теоретичних аспектах і практичній діяльності вивчення дизайну.

Виокремлюються такі види дизайнерської діяльності та творчості:

Індустріальний дизайн, який охоплює широке коло об'єктів дійсності. До індустріального дизайну відносяться побутові пристрої, апаратура, меблі, посуд, інвентар тощо. Цей вид дизайну виявляється у виробництві ремесел і має свої особливості у проєктування для учнів дизайну іграшок.

Графічний дизайн містить у виробках традиції, є одним із найбільш поширених видів дизайнерської діяльності та творчості, має провідне місце в рекламі. До видів графічного дизайну відноситься оформлення книжок, плакатів, створення шрифтів, етикеток, фірмових знаків, логотипів, пакування.

Комп'ютерний дизайн є самостійним видом творчості, дизайнерського проєктування, що пов'язується з мережею Інтернет. Створювати графічні зображення, системи інформації в мережі Інтернет має встановлені чіткі правила.

Архітектурний дизайн включає інтер'єри та екстер'єри в архітектурному середовищі. Оформлення інтер'єрів різних приміщень відзначається своїми особливостями, визначається колом дизайнерських завдань і проєктних способів діяльності.

Сучасне поняття ландшафтного дизайну витісняє традиційні садово-паркове мистецтво та ландшафтну архітектуру.

Дизайн одягу та аксесуарів є серед понять, які стали загальноживаними. Індустрія моди відзначається своїми законами. Традиційно художниками-модельєрами створюються унікальні колекції «від кутюр» та близькі до масового, серійного випуску «прет-а-порте».

Арт-дизайн як вид дизайну спрямовується на організацію художніх вражень, які отримуються від сприймання художнього образу в об'єктах дійсності. Вироби практичного призначення є виключно декоративними, створюються для виставок. Відбувається перехід до емоційних виробів, у досвіді створення та упровадження арт-дизайну досить широко використовується продукція індустріального дизайну.

Дизайн відносно нещодавно набув значення високого художньо-естетичного рівня і до практичного використання виробів додається поняття краси та моди. Відповідно, створюються не тільки практичні та якісні предмети, речі, але й предмети з художньо-естетичним смаком, з урахуванням модних сучасних тенденцій.

У практичній діяльності є взаємозв'язок творчості з особливостями мислення, розумових дій, емоційним станом та іншими складовими у структурі художніх здібностей школярів.

Доступними засобами в образотворчій діяльності учнів є малювання живописними та графічними матеріалами, аплікація, ліплення та конструювання з різноманітних художніх матеріалів.

Кожен учень може використовувати свій художній досвід у прикрашанні власного побуту завдяки законам краси, що є основним завданням і змістом використання елементів дизайну у практичній діяльності.

Про значення дизайну в образотворчому мистецтві наголошується в аспектах вивчення історії дизайну, методики розвитку образного мислення учнів засобами дизайну. На уроках образотворчого мистецтва важливим є вироблення єдиного підходу з питань змісту, методів навчання викладання художньої та графічної діяльності школярів в сучасних умовах.

Зміст програмового матеріалу з вивчення образотворчого мистецтва виявляє позитивні зрушення у використанні елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів.

Переваги у змісті програми є у виокремленні тем з вивчення дизайну на уроках образотворчого мистецтва, попереднє ознайомлення з темою, необхідною для художньої та графічної діяльності, основою кольорознавства, композиції та графіки.

На уроках образотворчого мистецтва з використанням елементів дизайну молодші школярі мають ознайомитися з поняттями композиція, колір, форма, об'єм, що сприяють подальшому розширенню світогляду. Учні створюють власні композиції за зразком учителя, з натури або з пам'яті, повинні вміти доповнювати, вносити потрібні зміни під час створення свого дизайнерського твору або виробу.

Цікавою для учнів є тема «Художній образ у декоративно-прикладному мистецтві, архітектурі та дизайні». При вивченні цієї теми відбувається ознайомлення з поняттям дизайну та художнім конструюванням, а також на уроках образотворчого мистецтва школярі дізнаються про професію художника-дизайнера.

Ознайомлення з графічним дизайном потрібно розпочинати з початкових класів при вивченні одного з видів образотворчого мистецтва як графіка. У початкових класах пропонується вводити декілька уроків з основ графічного дизайну, на яких має забезпечитися систематичне вивчення, повторення та засвоєння цієї теми. Бесіди про художню та графічну діяльність мають враховувати вікові особливості молодших школярів.

У молодшому шкільному віці перевага надається наочно-дійовому мисленню, яке поступово переходить у наочно-образне мислення. Молодшими школярами особливий інтерес виявляється до оточуючих предметів, речей та проявляється активність під час включення в практичну діяльність з графічними матеріалами.

У зв'язку з цим художня та графічна діяльність школярів спрямовується на розширення знань про форму оточуючих предметів, просторові співвідношення та пропорції предметів, оволодіння практичними вміннями та навичками на уроках.

Використання графічного дизайну на уроках образотворчого мистецтва залучає учнів до власного сприйняття дійсності у просторовому та функціональному аспектах, що відповідає зацікавленості дітей і сприяє їхньому подальшому розвитку. Важливим елементом на цьому етапі є ознайомлення з об'єктами природи, які створюються під час дизайнерської творчості, розвиток умінь їх зображувати.

Доцільність у цілеспрямованому залученні учнів до художньої та графічної діяльності на уроках образотворчого мистецтва повинна передбачати використання різноманітних видів практичної діяльності, які допомагають у розвитку творчої уяви, фантазії, які поєднуються з формуванням понять про графічний дизайн, його особливості, розвиток умінь і навичок сприймати предметно-просторову дійсність з урахуванням вікових особливостей молодших школярів.

У практичній діяльності, яка є основою уроку образотворчого мистецтва, молодші школярі мають відтворити власне бачення навколишньої

дійсності, передавати різними засобами: формою, кольорами, лініями власний емоційний стан, залучати процеси мислення з дитячою уявою та фантазією.

У практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва в елементах дизайну використовується художній матеріал:

- папір і картон, які зафарбовуються у різні способи: штампами, технікою аплікації, плетінням з паперу, паперовою пластиком, оригамі, створенням іграшок з рухомими деталями, конструюванням виробів з паперу та картону;

- природний матеріал, серед якого є аплікації з квітів, листків, інших рослин, соломи, насіння, вати, природних сипучих матеріалів, мозаїка з яєчної шкаралупи, створення виробів в об'ємі з шишок та іншого природного матеріалу;

- непридатний матеріал, з якого створюють аплікації з тонкої пластмаси, пакувального картону, виготовляють вироби на основі коробок, дроту та фольги: казкових персонажів, меблі, транспорт тощо;

- тканина та інші матеріали для аплікації з тканин, нарізаних ниток, декоративний розпис тканини фарбами.

Зміст образотворчого мистецтва є успішним у засвоєнні та розвитку за умов цілеспрямованого керівництва вчителя. Керівництво має бути в тому випадку, коли вчитель обізнаний з тим, як навчити учнів, володіє необхідною підготовкою з образотворчого мистецтва, має образотворчі вміння та навички.

Елементами дизайну є геометричні фігури, які визначаються як невід'ємні елементи у створенні цікавих предметів та їх естетичному оформленні. Серед елементів, які застосовуються в декоруванні предметів, речей, архітектурних споруд: крапка, коло як елемент символіки, що виражає єдність, завершеність, досконалість, квадрат має особливості геометричної фігури, пов'язаний з рівністю, простотою, трикутник тощо.

У створенні практичних робіт з елементами дизайну важливу роль відіграють поняття симетрії та асиметрії.

Дизайнерські вміння молодші школярі виявлять при вивченні тем розділу декоративно-прикладного мистецтва: «Ескіз орнаменту для вишивання рушника та сорочки», «Вазонова композиція», «Традиційні писанки» тощо.

Сьогодні актуальним є навчальний матеріал, який подається на інтеграції та взаємному проникненню тем на уроках образотворчого мистецтва, дизайну та технологій, математики. З початку навчання учні знайомляться з ознаками предметів, навчаються розпізнавати предмети за формою, розмірами, призначенням, кольорами та ін.

На уроках образотворчого мистецтва учням пропонуються аркуші паперу, на яких зображено коло. Завданням є домалювати коло таким чином, щоб вийшов знайомий оточуючий предмет. У кожної дитини буде свій оригінальний малюнок з футбольним м'ячем, обличчям клоуна, яблуком, вишнею, кавуном, тортом тощо.

Завдання поступово ускладнюється, коли учням пропонується інші аркуші паперу з іншими геометричними формами: півколом, прямокутником, овалом, ромбом тощо. Варіантами завдань також є конструювання з геометричних фігур різних аплікацій.

Геометричні фігури розглядаються під час вивчення образотворчого мистецтва з естетичного погляду, оскільки звичайні крапка, лінія, трикутник, квадрат, коло тощо при повторенні можуть утворювати декоративний ефект.

Твори декоративно-прикладного мистецтва прикрашаються різними візерунками та орнаментами. Кожна геометрична фігура є завершеної форми, тому вона може бути елементом створення виробу з геометричним орнаментом.

На уроках образотворчого мистецтва школярі навчаються створювати практичні вироби за певними розмірами, конструювати об'ємні форми, різні цікаві іграшки, інші композиції.

Зацікавлює учнів робота з кольоровими смужками паперу, оскільки виражальні можливості паперу як матеріалу є різноманітні. Рівність смужки виходить тоді, коли робиться правильна розмітка.

Завдяки різнокольоровим смужкам легко створити стилізовані зображення квітів і тварин, зробити цікаві іграшки та комбінувати різні за розміром та кольорами кола, які можна склеїти зі смужок. Потім учні можуть домалювати необхідні деталі у виробках або зі смужок склеїти основу для створення нових виробів.

Використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва надає учням можливість у доступних формах пізнавати прекрасне у навколишньому світі, сприяє розширенню та поглибленню пізнавальних інтересів, оволодінню основами образотворчої грамоти, створенню невимушеної атмосфери у творчості, емоційному комфорті, художньо-естетичному вихованні школярів.

Під час практичної художньої творчості в учнів є характерний пошук, прояв безпосередності та яскравості у передачі вражень. Школярі люблять експериментувати з художніми матеріалами, перебудовувати власну практичну діяльність в залежності від результату, який можуть самостійно оцінити та знаходити шляхи виправлення наявних недоліків у роботі.

З використанням різних способів учні створюють власні практичні вироби з елементами дизайну. На уроках образотворчого мистецтва формуються розумові та вольові якості, розвиваються цікаві форми взаємодії та творчості.

Таким чином, дизайн в образотворчій діяльності є новою художньо-продуктивною діяльністю, яка розуміється як мислення у широкому діапазоні. У дизайні важливо розвивати задум, планувати його результат, який сприятиме розвитку учнів.

У молодших школярів відбувається інтенсивний розвиток художнього сприймання та творчих здібностей, підвищення прагнення до творчості,

формування оцінного відношення до навколишньої дійсності, саме у цьому віці досить сприятливою є практична діяльність з елементами дизайну. Учні початкових класів створюють цікаві колективні та індивідуальні практичні роботи.

2.3. Методи та прийоми використання елементів дизайну у практичній діяльності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва

Процес художнього конструювання у сфері матеріального виробництва має принципи образотворчого мистецтва, втілює у виробках декоративно-прикладного мистецтва ідеї краси. Метою сучасної початкової школи є надання потрібних знань, формування особистості, яка має прагнення сприймати прекрасне.

Впровадження особистісно орієнтованої моделі у початкових класах, гуманізація освітнього процесу, інтеграція навчального матеріалу різних навчальних дисциплін зумовлюють розвиток творчих здібностей учнів, їхньої уяви, фантазії, образного мислення тощо.

Доцільно, щоб урок образотворчого мистецтва був цікавим, насиченим пізнавальною інформацією, різноманітним за формами проведення, з використанням яскравої кольорової наочності. На уроках образотворчого мистецтва навчання має бути наочно-образним та емоційним, тому елементи дизайну треба використовувати залежно від теми.

В організації дизайнерської діяльності на уроках образотворчого мистецтва провідним є застосування методів, які забезпечують особистісно-орієнтований і діяльнісний підхід до молодших школярів.

Під час дизайнерської діяльності можуть використовуватися такі методи як пошуковий, дослідницький, проблемний, а також практичні вправи зі створенням образотворчих виробів. Важливою є така класифікація методів навчання:

Пояснювально-наочний або репродуктивний метод сприяє тренуванню знань учнів з дизайну, однак, не може забезпечити захоплення від пошукової роботи на уроках образотворчого мистецтва та розвиток творчого мислення. Підсилюють використання цього методу демонстрація, використання дидактичних засобів тощо.

Частково-пошуковий метод надає школярам можливість взяти участь у практичній діяльності з використанням елементів дизайну, яка базується на самостійній роботі дітей, бесіді, інструктажі тощо. При цьому учні можуть ознайомитися з навчальними матеріалами у виконанні пізнавальної діяльності.

Дослідницький метод використовується для поступового пізнання принципів та етапів дослідження, з вивченням художньої літератури з обраної проблеми, отриманням результатів.

Проблемний метод засновується на бесіді під час спостережень, у процесі експериментування, проведення екскурсій. З використанням цього методу учнями набуваються вміння та навички логічного мислення.

Важливими на уроках образотворчого мистецтва з ознайомлення учнів з елементами дизайну є використання методів за джерелом отримання знань. В освітньому процесі розглядаються найрізноманітніші класифікації методів навчання, які сприяють формуванню в школярів художньо-естетичних знань і вмінь у використанні елементів дизайну.

За джерелом отримання знань про дизайн використовується традиційна класифікація методів навчання:

- словесні методи, в яких джерелом знань є слово;
- наочні методи, серед джерел знань є предмети та явища, які спостерігаються, наочні посібники;
- практичні методи, завдяки яким отримуються знання і виробляються практичні вміння, виконуються практичні дії.

Словесні методи уроках образотворчого мистецтва дозволяють передати більше інформації про дизайн, конструювання, технології

використання, естетичні особливості предметів. Серед словесних методів використовуються бесіда, розповідь, пояснення, доповнення, інструктаж тощо.

Вказані методи доцільно застосовувати у вивченні дизайну завдяки виразності, різноманітним образам і поняттям, які передаються мовою і здійснюють емоційний та естетичний вплив на школярів, що сприяє мотивації до виконання дизайнерської діяльності.

У процесі вивчення дизайну на уроках образотворчого мистецтва вагоме місце займають наочні методи. Під наочними методами розуміються методи, які допомагають засвоїти навчальний матеріал, що знаходиться в залежності від використання в освітньому процесі наочних посібників і технічних засобів навчання.

Застосування наочних методів відбувається у взаємному зв'язку зі словесними та практичними методами навчання, їхнє призначення потрібне для наочного та чуттєвого ознайомлення учнів з об'єктами, явищами, предметами у натуральному вигляді, зображеннях, малюнках тощо.

Наочні методи розподіляються на групи: методи ілюстрації та демонстрації. Метод ілюстрацій сприяє показу ілюстрацій, таблиць, репродукцій картин, замальовок, моделей дизайн-проектів, поетапності створення композицій.

Метод демонстрації опирається на демонстрацію моделювання, конструювання об'єкта з елементами дизайну, технології його створення та вдосконалення.

Під час використання елементів дизайну молодшими школярами вагоме значення в організації діяльності на уроках займають практичні методи, які базуються на практичній діяльності учнів, завдяки ним формуються практичні вміння та навички. Практичні методи містять вправи і практичні роботи.

Залучення молодших школярів до дизайнерської діяльності, поглиблення творчого процесу у самостійному створенні оригінальних

виробів з ускладненими елементами є важливою умовою активного пізнання та перетворення предметів дійсності. У процесі створення певного дизайнерського виробу учнями прослідковується його відповідність соціальним функціям і факторам дизайну, серед яких є ергономічність, естетичність тощо.

Основним з пріоритетних завдань використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва є досягнення гармонійного розвитку молодших школярів, ознайомлення з культурно-історичними досягненнями у суспільстві та створення оптимальних умов для самореалізації учнів у практичній діяльності.

Ці завдання досягаються при вивченні змісту використання дизайну на уроках образотворчого мистецтва, в якому цілісно представлені художні цінності та елементи матеріальної культури.

У навколишньому світі відрізняються безліч різних кольорів і їх відтінків, колір створює гармонію або викликає протилежні емоції, може творити дива. Значення кольорових рішень у процесі художнього конструювання є досить важливим. Тому, наочність, яка добирається вчителем початкових класів, відрізняється яскравістю, виконаній в естетичній кольоровій гамі.

На уроках образотворчого мистецтва треба використовувати дидактичні ігри з геометричними фігурами: «Домалюй будинок» і завданням є розфарбувати його.

У грі «Як тут було?» пропонується учасникам листівка, яка розрізається на частини. Завданням є відновити попередню картинку, яка складається з цих частин, розглянути малюнок, назвати фігури, які не використані в орнаменті, знайти фігуру, яку треба вилучити. Два однакових паперових кола треба розрізати навпіл на чотири однакові частини, скласти фігури, які зображені на малюнках.

Ознайомлення учнів з об'ємними геометричними фігурами відбувається з демонстрацією цікавих завдань, в яких незвичайні для

школярів ситуації розвивають творчу уяву, логічне мислення та прийняття нестандартних рішень.

У завданнях учні повинні придумати доступні способи для змін у предметі, для появи у ньому нових геометричних фігур, серед яких розкрити парасольку, порізати лимон та ін.

На уроках образотворчого мистецтва продовжується робота з ознайомлення з геометричними фігурами. Серед виробів потрібно вчити учнів дотримуватися певних розмірів, конструювати об'ємні форми, створювати з художніх матеріалів цікаві іграшки для дітей.

Потрібною є інтеграція навчального матеріалу на базі уроків образотворчого мистецтва. Важливо пояснити симетричність у будові на прикладі комах, запропонувати учням визначити вісь симетрії на зображеннях різних комах.

Урізноманітнюємо виконання метелика із складеного навпіл аркуша паперу в техніці монотипії. У цій техніці можна виготовляти новорічні аплікації з карнавальної маски, ялинки, ялинкових прикрас та ін.

Орнаменти в українських витинанках переважно бувають геометричні та рослинні. Основним у роботі є вміння учнів уявити свій майбутній малюнок. Для цього потрібно розвивати зорову пам'ять, рівновагу, зберегти ажурність і легкість у малюнку для одночасності у композиції чіткості елементів.

Витинанки є переважно симетричними, досить прості за технікою створення, одного або декількох кольорах, що робить їх у результаті виразними та графічними. Традиційно використовуються кольорові сполучення зеленого та червоного, синього та оранжевого, жовтого та фіолетового.

Робота над витинанками є складною, але завжди подобається учням, розвиває їхню творчу уяву, фантазію та акуратність у діях. Пов'язується з поняттями симетрія, квадрат, коло і створення орігамі. Мистецтво складання різних фігурок з паперу є мистецтвом цілісності.

Саме в цьому відмінність оригамі від аплікації та вирізування силуетів, а також від інших видів мистецтв та ремесел. У виробках органічно зливаються елементи паперу у виразний художній образ.

Починається робота зі знайомства учнів з найпростішими фігурами, з поступовим переходом до більш складних, об'ємних виробів. У практичній діяльності треба навчити учнів сприймати, фантазувати, осмислювати, спостерігати, творити.

Використання елементів дизайну в практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва надає можливості в більш доступній формі пізнавати прекрасне в навколишній дійсності, розширювати та поглиблювати власні пізнавальні інтереси, опановувати основи образотворчої грамоти, сприяти створенню невимушеної атмосфери у творчому пошуку, емоційного комфорту на уроках.

Дизайн є процесом, який включає художнє проєктування та створення художньо-естетичних об'єктів навколишньої дійсності та спрямовується на адаптацію технологій виготовлення до потреб учнів, об'єднання краси та функціональності об'єктів.

Відповідно, методи та засоби, які застосовуються на уроках образотворчого мистецтва потребують оновлення, оскільки здебільшого базуються на традиційних методах навчання, які недостатньо сприяють урізноманітненню практичних умінь і навичок.

Предмет практичної діяльності є вагомим засобом у формуванні особистості та саморозвитку, шляхом включення учнів у творчу діяльність з використанням елементів дизайну.

У початкових класах необхідним є навчання школярів з урахуванням домінування розвитку образного мислення, використання образного типу опрацювання інформації, що забезпечується методами та засобами вивчення дизайну.

Основна мета використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва полягає в опануванні учнями вміннями у

практичній діяльності на основі оволодіння способами, джерелами, відомостями, створення оптимальних умов для формування художньої культури та самореалізації особистості.

Процес художньої діяльності з елементами дизайну відзначається як основний спосіб у художньому розвитку особистості, головним засобом її художньо-естетичного виховання. Проектна культура може впроваджуватися в освітньому процесі, оскільки охоплює взаємозв'язок різних видів образотворчої діяльності зі створенням нового естетичного, художнього виробу.

Художня діяльність є специфічною за своїм змістом і формами вираження активністю, яка спрямовується на художньо-естетичне освоєння дійсності за допомогою образотворчого мистецтва.

Сучасна художня освіта базується на підготовці учнів до подальших змін, які пов'язані з постійним оновленням змісту образотворчого мистецтва та способів організації практичної діяльності. До нових практичних обставин зможуть адаптуватися школярі, які творчо орієнтовані на уроках, мають креативний потенціал, ціннісні орієнтації.

Творчий розвиток молодших школярів є динамічним процесом формування особистості, який спрямовується на можливості щодо розширення творчих здібностей та особистісних якостей, які можуть проявлятися та збагачуватися у практиці різних видів художньої, проєктувальної діяльності, у результаті яких відбувається створення новизни та оригінальності у виробках.

Важливим функціональним та структурним компонентом художнього та творчого розвитку учнів є діяльнісний компонент. Саме у дизайн-діяльності, яка базується на інноваційних методах і технології художнього створення виробів і їх конструювання, є ефективними засоби художнього та творчого розвитку школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Опанування художніх матеріалів і технік художнього проєктування та конструювання сприяє школярам у виготовленні оригінальних виробів з декоративно-прикладного мистецтва.

Тому, дизайн повинен бути серед обов'язкових складових художньої діяльності у процесі вивчення образотворчого мистецтва. Зміст уроків образотворчого мистецтва має включати практичні завдання з художнього конструювання та створення виробів, що передбачає виготовлення різних виробів, серед яких: композиції, моделі з використанням художніх матеріалів і технік.

Вироби декоративно-прикладного мистецтва мають конкретне функціональне призначення та є предметами, які реалізують різні види дизайну: графічний, предметний, ландшафтний, етнодизайн, флористика, дизайн середовища, одягу та ін.

Особлива увага у початкових класах звертається на використання елементів ігрового дизайну як форми художнього та ігрового проєктування виробів.

Оскільки ігри є природними формами у практичній діяльності учнів учитель повинен володіти методикою впровадження ігрового дизайну під час діяльності з елементами дизайну учні збагачують досвід створення виробів, можуть висловлювати задуми щодо оформлення класу, кімнати-відпочинку, ігрового куточка, специфіки оформлення спектаклів, тематичних свят, конкурсів, виставок виробів тощо.

Використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва, безпосередній процес дизайн-діяльності збагачує та урізноманітнює діяльність учнів у позаурочний час, надає додаткові можливості молодшим школярам у забезпеченні художнього та творчого розвитку індивідуального прояву дітей, врахування освітніх запитів школи та родини.

Знання та вміння з дизайну молодшим школярам треба використовувати з метою оформлення аудиторій у школі та безпосереднім виготовленням елементів дизайну до різних свят, подарунків, у створенні

іграшок, оформлення сцен для лялькового театру, виготовлення простих елементів вистав, декорацій, костюмів для героїв, реквізиту для інсценізацій, які проводяться в позаурочний час.

Оскільки дизайн є художнім проєктуванням, який передбачає художньо-творчу діяльність на уроках образотворчого мистецтва, тому практична діяльність з дизайну має важливе значення для художнього та творчого розвитку та естетичного виховання молодших школярів.

Підготовка учнів, які володіють основами художньої дизайнерської культури, є актуальною у процесі вивчення образотворчого мистецтва. Сучасне суспільство розвивається, тому відбувається зростання попиту на дизайнерські послуги.

Дизайн є якісно новим типом практичної діяльності, який інтегрує елементи технічної та гуманітарної культури на проєктній основі та спрямовується на організацію гармонійного оточуючого середовища життєдіяльності.

Сьогодні дизайн є видом творчості у практичній діяльності школярів, яка спрямовується на відтворення цілісного предметного середовища життєдіяльності та базується на образотворчому мистецтві та художньому створенні предметних форм.

Дизайн тісно взаємно пов'язується з поняттям стилю та стилізацією. Стиль є спільним знаменником в естетичній виразності, яка відповідає за об'єкти дійсності, які не залежать від функціонального призначення. Оскільки предмети мають мати практичне значення, бути зручними у використанні та естетично привабливими.

Дизайн виникає на традиціях різних видів ремесел, які відрізняються своїм стилем. Тому поняття стилю та стилізації пов'язані та постійно взаємодіють, а основною ознакою стилізації є декоративність створення художнього образу.

Декоративність переносить способи оформлення майстрами виробів у виробничий процес. Сучасні пошуки елементів у дизайні сприяють

використанню декору є найбільш вдалим під час проектування виробів з декоративно-прикладного мистецтва.

Процес виявлення форми у дизайні, в основі якого знаходяться закони композиції, має у своїй будові повторення певних елементів форми або цілої форми у різних частинах об'ємної структури, яка утворює основу створення стилю.

Врахування закономірностей створення об'ємної форми в елементах дизайну, способів її використання під час організації просторової дійсності, яка оточує учнів, є можливим для усвідомлення тільки через композиційне створення виробу.

Відповідно, схильність до творчого розвитку, наявність просторового конструктивного мислення та художніх відчуттів є необхідними якостями для володіння дизайнерськими вміннями. Формування дизайнерських умінь учнів відбувається під час поглиблення знань з дизайну, художньої праці, художнього конструювання.

Основним завданням використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва є формування в молодших школярів художньо-естетичних цінностей і смаків способів формування базових знань і практичних умінь з технології перетворення художніх матеріалів, проектування, моделювання та творчих підходів у використанні художнього та декоративного оформлення виробів.

Зміст програм та методика навчання використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва базується на застосуванні сукупності поєднання навчальних і творчих завдань, активних форм в організації практичної діяльності молодших школярів. Важливим є прояв дітьми самостійного вибору завдань певної складності, зважаючи на власні практичні вміння та самореалізацію.

Завдання навчальної програм надають можливість в організації пошукової діяльності та здійсненні вибору нових варіантів художніх рішень з урахуванням творчих здібностей і нахилів молодших школярів на уроках

образотворчого мистецтва, розвитку позитивного відношення діяльності та творчості художника-дизайнера.

Вивчення навчального матеріалу з використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва є вирішенням завдань серед яких:

- засвоєння технології створення об'ємних виробів з різних матеріалів;
- опанування принципів у створенні композиції;
- створення схем у виготовленні виробів;
- вивчення спеціальних термінів і понять;
- оволодіння знаннями з основ кольорознавства, прийомами роботи з кольорами;
- розвиток умінь раціонально використовувати художні матеріали;
- розвиток творчої уяви та фантазії.

Реалізація завдань художньої практичної діяльності здійснюється з використанням методу проєктів. В основу методу проєктів закладаються ідеї розвитку пізнавальних інтересів, творчих умінь і навичок, умінь до самостійного вдосконалення своїх знань та орієнтування в інформаційному просторі.

У методі проєктів передбачається розв'язання художньої проблеми, яка вимагає використання різноманітних методів та інтеграції знань, практичних умінь з образотворчого мистецтва.

Метод проєктів сприяє активному розвитку в учнів основних видів мислення, творчих здібностей, прагнення до самостійної творчості, усвідомлення себе творцем під час роботи над проєктом.

Педагогічне значення у використанні елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва, у їхній художній творчості базується на розвивальному значенні взаємного зв'язку пізнавальної та художньої діяльності, що базується на принципі

наукового та художнього освоєння дійсності, які доповнюють одне одного. Загальними відзначаються суттєві властивості практичної діяльності з поєднанням її складових частин.

У художній творчості з елементами дизайну є визначена структура, яка має мету, мотиви, способи, власне процес, предмет і результат. Творчий процес художньої діяльності має пов'язані між собою етапи.

На першому відбувається формування художнього задуму, який у результаті виявляється наслідком художньо-образного відтворення реальної дійсності. На цьому етапі прослідковується усвідомлення учнями навчального матеріалу та створення в уяві загальної побудови виробу або твору, а також здійснення практичних пошуків художньо-образного вирішення теми.

Далі відбувається безпосередня робота над виконанням практичного завдання. Школярі на уроках образотворчого мистецтва можуть швидко або виважено враховувати умови художньо-естетичного сприймання задуманого твору з використанням елементів, підтримують оптимальну виразність в образному втіленні власних ідей і прояву емоцій.

Реалізація дизайнерських ідей здійснюється послідовно з:

- накопиченням уявлень та їхнього осмислення;
- формуванням головної ідеї задуму;
- формуванням творчого задуму та його розробки;
- реалізації задуму під час створення ідеального художнього образу та його втілення в художньому творі.

Таким чином, у процесі створення виробів з елементами дизайну відзначається їхнє місце в образотворчому мистецтві як його самобутнього виду. Дизайн тісно пов'язується із засобами образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Основним елементом дизайну є декоративність, за допомогою дизайну звичайні речі стають ексклюзивними, високо естетичними, художніми,

привабливими. Сьогодні процес змін у суспільстві розширює поняття дизайну та наближує його до проєктної культури, яка досить ґрунтовно проникає в життєдіяльність.

Висновки до розділу 2

У суспільстві є потреба у творчих активних учнях, оскільки постійно зростає вдосконалення культурних умов життєдіяльності. Ця потреба реалізується через використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва. Використання дизайну в практичній діяльності дітей молодшого шкільного віку допомагає розвинути різнобічно учнів з акцентом на образотворчій діяльності.

Дизайн на сучасному етапі є основою для створення виробів у художньому конструюванні на уроках образотворчого мистецтва. Мета дизайну у гармонійному знаходженні балансу між художньо-естетичною красою, практичністю та функціональними можливостями виробів.

Цілеспрямоване залучення учнів до художньої та графічної діяльності передбачає застосування різних видів практичної діяльності, які розвивають творчу уяву, фантазію, практичні вміння та навички сприймання об'єктів дійсності згідно вікових особливостей школярів.

Серед умов використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва виокремлюється:

- ознайомлення з основними поняттями дизайну, а саме композицією та формоутворення, художнім проєктуванням, кольорознавством;
- створення композицій з елементами дизайну з дотриманням композиційної цілісності, виявленням можливостей художнього матеріалу, кольорів у прикрашанні предметів;
- формування естетичних потреб, прагнень творчих здібностей до використання елементів дизайну на уроках;

- застосування методів словесних, наочних і практичних з особистісно-орієнтованим підходом до учнів;
- організація естетичної привабливої навколишньої атмосфери на уроках образотворчого мистецтва.

Таким чином, ці умови сприяють досягненню мети використання елементів дизайну, якою є гармонійний розвиток молодших школярів, усвідомлення художньо-культурних досягнень суспільства, створення умов для самовдосконалення.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи проблему особливостей використання елементів дизайну у практичній діяльності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва, можемо відзначити:

1. Визначено, що дизайн є результатом інтелектуальної творчості, сьогодні є досить популярним. Важливо розкрити значення дизайну як виду образотворчого мистецтва створення якісних, практичних та естетичних виробів, речей. Художником-дизайнером реалізуються вміння художньо відтворювати об'єкти навколишньої дійсності, втілювати власні художні задуми та фантазії.

Основою дизайну є образотворче та декоративно-прикладне мистецтво, які поєднують художні та естетичні ознаки та властивості.

На сучасному етапі є найрізноманітніші напрямки дизайну. До основних видів дизайну відносяться: промисловий, ландшафтний, дизайн оточуючого середовища, дизайн одягу та взуття, дизайн іміджу людини, фітодизайн та ін.

Дизайн є сучасним мистецтвом художнього конструювання, розробкою зразків у раціональній будові предметного середовища.

2. Розкрито, що у процесі практичної діяльності учні оволодівають художніми дизайнерськими вміннями та навичками, здійснюється розвиток графічних умінь створювати різні вироби, визначати стиль у готових виробках, працювати різними художніми техніками.

Упровадження дизайну в освітньому процесі сприяє:

- розвитку природних здібностей у практичній діяльності на уроках образотворчого мистецтва ;

- розумовому розвитку через предметно-образні способи пізнання навколишньої дійсності;

- створенню сприятливих умов для розвитку творчих здібностей, мисленню та взаємодії між учнями.

Уведення дизайну в освітньому процесі необхідне для отримання базових знань, які дозволяють використовувати його у практичній діяльності та життєвому середовищі.

Дизайн активно розвивається, оновлюється методика його використання на уроках образотворчого мистецтва, упроваджуються нові засоби для реалізації творчих ідей і задумів. Мистецтво дизайну глибоко проникає в усі сфери життєдіяльності. Дизайн спрямовується на створення об'єктів навколишньої дійсності, оточуючого середовища засобами образотворчого мистецтва.

3. Обґрунтовано, що реалізація художньо-творчих ідей базується на особливостях проектної та художньої творчості, художньо-естетичному сприйманні творів образотворчого мистецтва.

Серед умов використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва виокремлюється:

- ознайомлення з основними поняттями дизайну, а саме композицією та формоутворення, художнім проектуванням, кольорознавством;
- створення композицій з елементами дизайну з дотриманням композиційної цілісності, виявленням можливостей художнього матеріалу, кольорів у прикрашанні предметів;
- формування естетичних потреб, прагнень творчих здібностей до використання елементів дизайну на уроках;
- застосування методів словесних, наочних і практичних з особистісно-орієнтованим підходом до учнів;
- організація естетичної привабливої навколишньої атмосфери на уроках образотворчого мистецтва.

4. Охарактеризовано, що у дизайні надзвичайно сприятливим є розвиток творчих здібностей, естетичних почуттів, смаків, образної уяви, логічного мислення, відчуття пропорційності, окоміру, пізнавальної активності, удосконалення вмінь і навичок роботи з різними художніми

матеріалами та інструментами: папером, картоном, живописними, графічними матеріалами, пластиліном, природним матеріалом тощо.

Оволодіння методами та прийомами використання елементів дизайну на уроках образотворчого мистецтва є важливою складовою удосконалення практичної діяльності учнів початкових класів.

У результаті виконання різноманітної практичної діяльності з використанням дизайну на уроках образотворчого мистецтва підвищується ефективність і якість навчання основам дизайну дітей молодшого шкільного віку. Тому учнів потрібно ознайомлювати з поняттям «дизайн», розкривати його специфіку та значення як особливого виду художньої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович, Є. А. (1992) Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 271.
2. Антонович, Є.А. (1995). Педагогічне керівництво декоративно-прикладною діяльністю: Навч. посібник. К., 214.
3. Бех, І.Д. (1999). Особистісно-орієнтоване виховання. К., 198.
4. Білецький, Т. (1997) Спостереження і роздуми про національну своєрідність українського мистецтва. *Народна творчість та етнографія*, 4.
5. Волинець, Л.В. (2002). Мистецька освіта в школі. *Мистецтво і освіта*, 3, 14-17.
6. Волощук, І. (1998). Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку. *Рідна школа*, 6, 29-37.
7. Ганжа, М. (2014). Основні орієнтири в організації роботи з естетичного виховання молодших школярів засобами дизайну. *Нова педагогічна думка*, 3, 151-155.
8. Ганжа, М.В. (2013). Насичення занять естетичним змістом дизайну як реалізація системного підходу до виховання школярів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Психологія і педагогіка*. Вип. 25. 33-35.
9. Гевко, І.В. (2012). Гурткові заняття з декоративно-ужиткового мистецтва і технічної творчості. Тернопіль: Вид-во Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В.Гнатюка. 163.
10. Гервас, О.Г. (2004). Аналіз стану навчання основ дизайну в загальноосвітній школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівця: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Зб. наук. праць. Ч. 1. Вип. 5. Київ–Вінниця, 147-151.
11. Гладун, О. А. (2007). Дизайн як формотворчий чинник у сучасній системі синтезу мистецтв. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. Вип.4, 3-13.

12. Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. К.: Либідь, 375.
13. Горобець, Н. (1999). Формування естетичних почуттів у молодших школярів засобами мистецтва. *Рідна школа*, 11, 46-49.
14. Грищенко, Л.О. (2001). Роль дизайну у формуванні художніх здібностей студентів у процесі оволодіння основами писанкарства. *Наукові записки: збірник наукових праць НДУ ім. М.П.Драгоманова*. К., Вип. 2. 109.
15. Даниленко, В. Я. (2003). Дизайн: підручник. Харків: ДАДМ, 320.
16. Даниленко, В.Я. (1996). Основи дизайну: навч. посібник. К.: ІЗМН, 232.
17. Демченко, І. І. (2002). Роль художньої діяльності у формуванні творчої особистості молодшого школяра. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: збірник наук. праць*. Харків. Вип.12. 50-53.
18. Жлудько, В. М. (2010). Дизайн-освіта в аксіологічному вимірі. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: ЧНПУ, 210-213.
19. Захарова, С. О. (2010). Дизайн як культурний феномен: теоретико-методологічний аналіз. *Гуманітарний вісник Запорізької академії*. Вип. 42. 80-88.
20. Калініна, Е. (2002). Інтегровані уроки з образотворчого мистецтва. *Початкова школа*, 2, 37-38.
21. Конишева, Н.М. (2006). Дизайнерська освіта в початковій школі. *Початкова школа*, 5, 26-30.
22. Коновець, С. В. (2000). Образотворче мистецтво в початковій школі. К.: Знання, 80.
23. Конопко, О. (2000). Перші кроки до мистецтва. *Початкова школа*, 3, 25–28.
24. Король, А. М. (2013). Особливості навчання графічного дизайну. *Збірник наукових праць навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика*. Вип.1. 266-273.

25. Король, А. М. (2013). Теоретичні аспекти поняття «графічний дизайн». *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Педагогічні науки*. Вип. 108.
26. Король, А. (2012). Традиційні методики художньо-проектної діяльності учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Ч. 2. 132-138.
27. Красовська, О. О. (2001). Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі: навч.-метод. посібник. Рівне, 144.
28. Ликова, І. О. (2008). Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей «Кольорові долоньки». Харків: Вид-во «Ранок», 128.
29. Литвиненко, С. А. (2005). Малювання як засіб розвитку творчості молодших школярів. *Запоріжжя*, 79-83.
30. Лопухова, С.О. (2011). Дизайн – мистецтво художника і розрахунок аналітика. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архітектура*, 5, 15-17.
31. Лук'яненко, М.С. (2002). Розвиток творчого мислення молодших школярів. *Обдарована дитина*, 5, 16-17.
32. Любарська, Л. (2002). Уроки образотворчого мистецтва. *Початкова школа*, 9, 50–55.
33. Максименко, О. (2005). Дизайнерська освіта – педагогічна культура – діти. *Мистецтво та освіта*, 3, 16.
34. Малік, Т. В. (2011). Особливості дизайнерського мистецтва в структурі людської діяльності. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*, 6, 95-97.
35. Масол, Л. М. (2006). Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків: Харвест, 256.
36. Момот, Л. (1997). До проблеми формування творчих здібностей у процесі навчання. *Педагогіка і психологія*, 2, 53-54.
37. Мотузенко, В. (1996). Виховна роль уроків образотворчого мистецтва. *Рідна школа*, 10, 51-54.

38. Орлов, В.Ф. (2003). Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія. К.: Наукова думка, 263.
39. Пантелєєв, Г. (2006). Дитячий дизайн. *Дошкільне виховання*, 5, 26-30.
40. Ровенко, К. К. (2007). Історія дизайну та використання його елементів на уроках образотворчого мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Вип. 31. 137-139.
41. Руденченко, А. А. (2013). Методологічні основи навчання етнодизайну у вищих мистецьких навчальних закладах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Вип. 110. 278-281.
42. Рудницька, О. (2000). Українське мистецтво у полікультурному просторі. Київ, 208.
43. Савченко, О. Я. (1998). Розвивай свої здібності. Навчальний посібник. К.: Освіта, 180.
44. Савченко, О. Я. (2002). Дидактика початкової школи. К.: Абрис, 368.
45. Силко, Р. М. (2009). Деякі аспекти початкової дизайн-освіти. *Теоретико-методичні проблеми підготовки студентів до естетичного виховання учнів початкових класів*. Вип. 6. Чернігів, 45-47.
46. Смоляр, О.В. (2011). Особливості становлення й еволюції світового і вітчизняного дизайну. *Культура України*. Вип. 33. 22-31.
47. Стасюк, Н. А. (2009). Естетичне виховання молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Педагогічні науки*, 5, 23–31.
48. Тищенко, В. П. (2012). Педагогічна технологія «дизайн-освіта» у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Ч. 2. 292-299.
49. Тищенко, В.П. (2001). Теоретичні і методичні основи загальної дизайн-освіти: *Реклама і дизайн XXI сторіччя: освіта, культура, економіка: Зб. наук. праць*. К.: ІППР, 233-234.

50. Тименко, В. П. (2009). Ціннісні орієнтації та дизайн-діяльність як педагогічна основа формування конструктивно-художніх умінь особистості. *Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія: Проблеми трудової та професійної підготовки*. Вип. 5. 213-222.
51. Тименко, В. П. (2002). Безперервна система загальної дизайн-освіти: стан і перспективи розвитку. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. К.: Науковий світ – ТМ, 108-110.
52. Тименко, В. П. (1999). Дизайн-освіта в дитячому садку і початковій школі. *Палітра педагога*, 14-17.
53. Томашевський, В. (2000). Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва. *Рідна школа*, 4, 48-49.
54. Хмельовський, О.М. (2002). Вступ у дизайн. Основи проектування системи життя: курс лекцій. Луцьк: ЛДТУ, 208.
55. Швайко, Г.С. (2004). Дитячий дизайн на заняттях з образотворчої діяльності. *Дитина в дитячому саду*, 1, 24-29.
56. Широкова, С. (2006). Ландшафтний дизайн. *Обруч: освіта, дитина, учень*, 4, 46.
57. Шпільчак, В. (2000). Дизайн в українській школі : проблеми та перспективи. *Мистецтво і освіта*, 3, 2–7.
58. Шумега, С.С. (2004). Історія зародження та розвитку дизайну: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 298.
59. Яновська, Н. (2005). Мистецтво навчання або навчання через мистецтво. *Початкова школа*, 9, 47-49.
60. Яригіна, А. (2005). Графічний дизайн. *Дошкільне виховання*, 2, 35-41.
61. Яригіна, А. (2006). Діти і дизайн: фітодизайн, флористика, аранжування з природних матеріалів. *Дошкільне виховання*, 2, 65-71.

ДОДАТКИ

Додаток А

ВИДИ ДИЗАЙНУ

Web-дизайн – це проектування оригінальної структури Web сайту, із застосуванням технічних та кольорових рішень, які можуть забезпечити зручність використання і естетичне сприйняття сайту.

Інформаційний дизайн (Медіадизайн) – це певний вид художньо-технічного оформлення та відображення інформації, з урахуванням психологічних моментів сприйняття інформації, функціональних особливостей відображення інформації, естетики візуального відображення інформації та багатьох інших факторів.

Графічний дизайн – проектування знаків, логотипів, символів, що включає в себе послуги дизайнерів, які створюють дизайн поліграфічної продукції, послуги арт-дизайну та стайлінг-дизайну, які приділяють особливу увагу вираженості потрібних предметів.

Це комбінація змісту і форми, унікального вираження і реалізації даних.

Фото-дизайн – це вид дизайну в якому, в основному, застосовуються елементи природи: квіти і рослини.

Ландшафтний дизайн – озеленення садових ділянок, благоустрій території, організація насаджень, застосування невеликих архітектурних об'єктів.

Нано дизайн – став символом молекулярної епохи нано-технологій, генетики, електроніки, штучно створених дуже маленьких величин, які через окуляр дуже потужного електронного мікроскопа потрапляють на сітківку людського ока.

Промисловий дизайн – процес проектування промислових об'єктів, який охоплює дуже широке коло об'єктів: від дрібниць для дому аж до наукомістких, високотехнологічних виробів.

Дизайн комп'ютерної техніки, засобів зв'язку, транспортний дизайн є найбільш відомими видами промислового дизайну.

Його об'єктами є: побутова техніка взуття, одяг, автомобілі, механізми, знаряддя праці, і аксесуари.

Рекламний дизайн – це певний комерційний вид мистецтва, в основі якого лежить досягнення прибутку, а не саме мистецтво.

Стайлінг – адаптація вже готового об'єкта дизайну (інтер'єр або екстер'єр) або вдосконалення технічної частини об'єкта дизайну.

Футуристичний дизайн – прогнозований дизайн майбутнього.

Додаток Б

Плани-конспекти уроків з образотворчого мистецтва з вивчення дизайну

Тема. Дизайн годинника. Поняття дизайну та художнього конструювання. Створення художнього образу в техніках паперопластики, орігамі.

Мета: формування ключових компетентностей: вміння вчитися – само організуватися до навчальної діяльності у взаємодії; загальнокультурної – дотримуватися норм мовленнєвої культури; соціальної – вміння співпрацювати в групі; предметних компетентностей: вчити komponувати в об’ємі задуманий художній образ, розвивати вміння конструювати з паперу; розвивати кругозір, звернути увагу дітей на різноманітність годинників; виховувати зацікавленість, бажання до творчості.

Обладнання: презентація «Різновиди годинників», білий, кольоровий папір, картон, клей, ножиці, фломастери, серветки.

Техніка виконання: паперопластика.

Тип уроку: комбінований.

Клас: 4.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку.

1.1. Привітання з учнями

1.2. Створення відповідного емоційного настрою та психологічного комфорту

- Посміхніться один одному, хай гарний настрій буде у вас протягом усього уроку.

Пам’ятайте, якщо є праця, то буде і успіх.

2. Актуалізація опорних знань

2.1. Вступна бесіда.

- Що таке дизайн?

- Чим займаються дизайнери?

- А без чого вони не можуть обійтися в своїй роботі? Звісно без фантазії.

2.2. Робота з поняттями.

Дизайн – це творча діяльність. Дизайн – це художнє конструювання зручних і красивих предметів на основі наукових і естетичних даних.

Дизайнери – фахівці, які проектують, розробляють речі, техніку, оздоблюють приміщення, проектують парки тощо

2.3. Оголошення теми та мети уроку.

Тема нашого уроку: Дизайн годинника. Поняття дизайну та художнього конструювання. Створення художнього образу в техніках паперопластики, оригамі.

Практичне завдання: створення колажу оригінального настінного годинника .

3. Вивчення нового матеріалу

3.1. Розповідь учителя.

Здавна люди намагалися прикрасити свій побут, зробити красивими й зручними предмети, що їх оточували. Так зародився дизайн – діяльність з художнього конструювання виробів. На його розвиток вплинули традиції народного мистецтва, досягнення науки і техніки.

Завдяки творчій діяльності дизайнерів предметне середовище стає гармонійним і привабливим. Дизайнери проектують предмети побуту, меблі, одяг, транспорт, інтер'єри, архітектурне середовище тощо. Також розробляють ескізи листівок, плакатів, етикеток; здійснюють художнє оформлення книжок, буклетів.

Незамінним помічником людини здавна є годинник. Часто великий годинник гучно відлічує час на міській вежі, а маленький – тихо тікає на руці. Настінний годинник завжди прикрашає інтер'єр приміщення, а той, що стоїть на підлозі, надає йому урочистості.

3.2. Розгляд дизайнерських рішень настінних годинників.

В одному з найстаріших будинків столиці Австрії – Відня розміщено музей годинників, який нараховує близько тисячі баштових, підлогових, камінних, настінних, кишенькових, наручних та інших годинників. Одним із символів Відня є «годинник, що танцює». Така його назва пов'язана з тим, що за добу на ньому змінюється 12 фігурок найвідоміших персон в австрійській історії.

Німецькі майстри понад 300 років тому вперше виготовили годинник, який відбиває години звуком, схожим на кування зозулі. Найбільший у світі годинник із зозулею був занесений у Книгу рекордів Гіннеса і знаходиться в німецькому місті Шонах.

4. Технологія виготовлення годинника:

Роздивіться, як по-різному виглядають годинники, який у них оригінальний дизайн.

Продумайте форму настінного годинника залежно від його призначення — для шкільного класу, святкової зали, їдальні, власної кімнати тощо. Відповідно до задуму доберіть колір, декор та написання цифр.

Фізкультхвилинка

Перед початком самостійної роботи учнів вчитель нагадує про санітарно-гігієнічні вимоги, правила користування ножицями, культуру праці.

4.1. Самостійна практична робота учнів

5. Підсумок уроку.

Тема. Мистецтво дизайну. Моделювання жіночого одягу.

Мета: ознайомити учнів з поняттям «дизайн», «мода». «стиль», «аксесуар»; вчити дітей моделювати одяг з використанням різних способів творчої діяльності; розвивати мислення, творчу уяву, смак та відчуття краси; створити умови для формування ціннісного ставлення до різних видів мистецтв, до краси в навколишньому середовищі.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: схеми-малюнки, ілюстрації ескізів жіночого одягу, буклет «вузлик на пам'ять», роздатковий матеріал «Це цікаво», презентація, відеоролик «Осінні мотиви», кольоровий папір, стрічки для квілінгу, гудзики, бісер, клей, ножиці, серветки, блискітки.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку.

1.1. Привітання з учнями

1.2. Створення відповідного емоційного настрою та психологічного комфорту

А зараз налаштуйтеся на роботу. На вулиці прекрасна погода, У вас і в мене чудовий настрій, ми з вами гарно виглядаємо, у нас з вами чудові гості. Сьогодні чудовий день, який принесе нам удачу. Отже, приступимо до роботи і спробуємо наше життя поповнити красою.

2. Актуалізація опорних знань.

2.1. Вступна бесіда.

Сьогодні будемо говорити про мистецтво дизайну. Ми поговоримо про той його бік, який нікого не лишає байдужим. Це – одяг, мода, стиль. Протягом всього розвитку людства мистецтво виготовлення одягу було, є, і, напевно, буде одним з найбільш цікавих і масштабних розділів дизайну – воно ніколи не зупиняє шляху свого розвитку, знаходиться в постійному творчому пошуку, присутнє в усіх проявах нашого побуту. Міняється життя, його стилі набувають все швидших і бурхливіших темпів, змінюємося ми змінюється і наш одяг.

А чи завжди людині було притаманне вміння розумітися в одязі, його стилях та напрямленнях, чи цьому потрібно було вчитись? Ми всі вважаємо, що розуміємося і вірно орієнтуємося в напрямках моди та стилях. Спробуємо перевірити свої знання на практиці, перевтілимося на дизайнерів і з допомогою паперу втілимо свої мрії у життя.

2.2. Повідомлення теми та мети уроку.

Сьогодні на уроці ми створимо ескіз плаття, яке буде відображати осінь. А ви вже зрозуміли, що осінь, темрява, дощ теж можуть дарувати красу.

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Розповідь вчителя.

З давніх часів людина прагнула прикрасити своє життя, свій одяг, житло та побут. Так виникло мистецтво дизайну.

Дизайн (від англ.) design – задум, проект, рисунок – художнє конструювання зручних і красивих предметів, зовнішнього вигляду виробів у промисловості, фасадів споруд, інтер'єрів приміщень, одягу, взуття тощо

Дизайн – це сучасне поняття, яке широко вживається у всіх сферах життя.

Щоб вироби були естетично досконалі, приваблювали нас своєю формою і вишуканістю, дизайнер має докласти чимало зусиль для того, щоб вони були красивими.

Об'єктом дизайну може стати будь-що у нашому житті. Дизайн, як творча діяльність, прагне охопити всі аспекти оточуючого людину довкілля:

- Промисловий дизайн (механізми, побутова техніка, мода і аксесуари).
- Дизайн середовища (міського середовища, дизайн інтер'єрів, світловий дизайн, колористика і суперграфіка).
- Дизайн процесів (фірмові стилі, дизайн церемоній, дизайн-програми).
- Графічний дизайн (шрифти, поліграфія, вебдизайн, візуальна ідентифікація, товарні знаки, візуальні комунікації).
- Ландшафтний дизайн (створення штучних і реконструкція зруйнованих ландшафтів, декоративна дендрологія).
- Архітектурний дизайн (масове будівництво, інженерні споруди).

Досить модною професією є й дизайнер. Дизайнер – це художник, в якого на багато звичних речей може бути нестандартний погляд. Дуже часто люди, дивлячись на роботу дизайнера, говорять: «Мені б і в голову таке не прийшло».

Дизайнер – модельєр створює нові моделі одягу, взуття, головних уборів, аксесуарів. Йому потрібен художній смак, глибокі знання в історії костюма, необхідно розбиратися в явищах світової культури. Він має добре малювати, щоб викласти свої ідеї на папір.

Поряд з модельєром зустрічаються такі слова як кутюр'є, стиліст. Кутюр'є створює колекції моделей унікального одягу для будинків високої моди. Стилiстом називають спеціаліста, який здатен допомогти споживачу підібрати гардероб у єдиному стилі та доповнити його відповідальною зачіскою та макіяжем.

– Яких українських дизайнерів ви знаєте? (Лілія Пустовіт, Діана Дорожкіна, Андре Тан, Михайло Воронін, Сергій Єрмаков).

Багато чоловіків перевершили у цій справі жінок, а деякі з них навіть у повній темряві навчилися дарувати свою творчість людям. (Розповідь про сліпого дизайнера Сергія Єрмакова).

Звідки ці творчі люди черпають фантазію, щоб створити неповторну красу навколо нас?

Форми багатьох предметів люди запозичили у природи, переробили та пристосували до своїх потреб. Прикрашаючи та створюючи образи. людина знову черпає натхнення з навколишнього середовища.

Все, що є гарне в природі, людина любить копіювати. І квіти – не виняток. Невичерпна краса живої природи надихає нас на створення штучних квітів. Вишукані троянди, скромні ромашки, вогняні маки, тендітні орхідеї прикрасять вашу оселю, одяг, зачіску, створять неповторний святковий настрій.

Перегляд зразків костюмів та аналіз образів.

– Які дизайнерські рішення ви бачите? Що вам подобається в цьому костюмі? Яку пору року він відображає?

– Що робить одяг гарним? (Колір, фасон, лінії, різні варіанти обробки.)

Рубрика «Це цікаво!».

Що ж таке аксесуар? *Аксесуар* – означає «доповнення».

Кожна епоха мала власні модні «іграшки», що доповнюють костюм. З XII по XVII століття знатні дами неодмінно носили на золотих ланцюжках на шії або біля пояса маленьке ручне дзеркальце. У наступному столітті популярні були флакони для парфумів, табакерки, зубочистки, годинник і навіть маленькі ситечка!

Віяло відоме з глибокої старовини. У Індії воно символізувало королівську владу, в Японії - влада військової. У Європі віяло увійшло в моду з кінця 16 століття. Іспанки з його допомогою вели справжній «розмова» з кавалерами.

Дамська сумочка для дрібних предметів виникла лише на початку XX століття. В середні віки жінки носили невеликі шкіряні мішечки біля пояса, а пізніше-багато прикрашені вишиті, в'язані або плетені сумочки-кисети.

Штучні квіти любили носити єгиптянки (ще в 3000 році до н.е.), гречанки і римлянки. Їх робили з паперу або кольорового шовку і збризкували духами.

Носовичок дами спочатку лише тримали в руці, демонструючи багату мереживну обробку. Витирати ними носи стали тільки в XIX столітті.

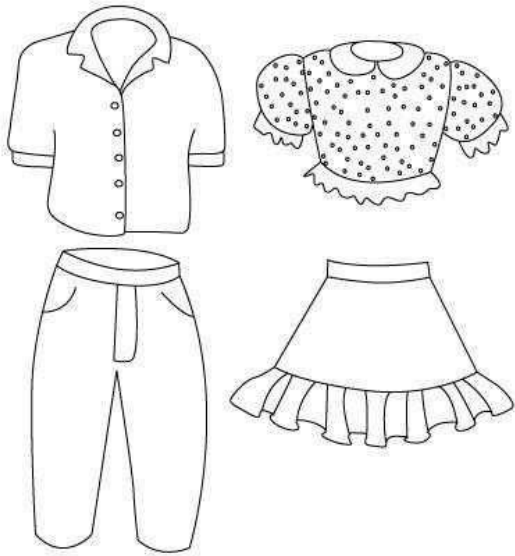
4. Практична діяльність учнів.

а) техніка безпеки під час роботи

При роботі з ножицями: Класти ножиці так, щоб вони не звисали з парти. Не залишати ножиці в розкритому вигляді. Не тримати ножиці кінцями вгору. Передавати ножиці кільцями вперед.

При роботі з клеєм: Не брати клей до рота. Слідкувати, щоб не потрапив до очей. На виріб багато не наносити. Користуватися пензликом для клею. Залишки клею промокати серветкою.

Практична робота учнів супроводжується відеороликом.

5. Підсумок уроку

5.1. Підсумкова бесіда

- Чи зрозуміли ви тему уроку?
- Чи сподобався вам результат вашої праці?
- Чому сукня, виготовлена на початку уроку, має зовсім інший вигляд?

5.2. Гра «Правда-неправда».

- Існують такі стилі одягу: архітектурний, промисловий, ландшафтний.
- Дизайн охоплює усі сфери нашого життя.
- Лілія Пустовіт - це відома телеведуча.
- Модельєр, кутюр'є, дизайнер - це люди однієї професії.
- Класичний стиль характеризується білими та синіми кольорами. У цьому стилі наявні різноманітні емблеми, матроські комірці.
- Мода - це тимчасове переважання певного стилю і типу в одязі.
- Сумочка, ремінь, шарф, хустинка, біжутерія, рукавички - це аксесуари.
- Молодці, діти! гарно справились з завданнями уроку.

5.2. Домашнє завдання.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

Гуцуніца Олена

(підпис)